

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет менеджменту
Кафедра менеджменту та маркетингу

СТРАХУВАННЯ В ТУРИЗМІ

Методичні рекомендації

для проведення практичних робіт для здобувачів початкового рівня
(короткий цикл) вищої освіти ступеня «молодший бакалавр»
спеціальності 242 «Туризм» денної форми навчання

**МИКОЛАЇВ
2021**

УДК 368.97(477)
С54

Друкується за рішенням науково-методичної комісії факультету менеджменту Миколаївського національного аграрного університету від 21 жовтня 2021 р., протокол № 3.

Укладачі:

- А. С. Полторак д-р екон. наук, доцент, в.о. завідувача кафедри менеджменту та маркетингу, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв
- Н. В. Бобровська канд. екон. наук, старший викладач кафедри менеджменту та маркетингу, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв
- Н. О. Шишпанова канд. екон. наук, доцент кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

Рецензенти:

- І. В. Гончаренко д-р екон. наук, професор кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв
- В. В. Сокур Начальник відділення в м. Миколаїв ПрАТ «Української пожежно-страхової компанії»

© Миколаївський національний аграрний університет, 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Передумови для вивчення дисципліни	6
Структурно-логічна схема вивчення дисципліни «Страховання в туризмі»	7
Плани практичних занять з навчальної дисципліни	8
Завдання для проведення практичних робіт за темою 1	12
Завдання для проведення практичних робіт за темою 2	13
Завдання для проведення практичних робіт за темою 3	14
Завдання для проведення практичних робіт за темою 4	16
Завдання для проведення практичних робіт за темою 5	17
Завдання для проведення практичних робіт за темою 6	20
Завдання для проведення практичних робіт за темою 7	22
Завдання для проведення практичних робіт за темою 8	24
Завдання для проведення практичних робіт за темою 9	26
Завдання для проведення практичних робіт за темою 10	27
Завдання для проведення практичних робіт за темою 11	30
Завдання для проведення практичних робіт за темою 12	32
Завдання для проведення практичних робіт за темою 13	33
Завдання для проведення практичних робіт за темою 14	35
Завдання для проведення практичних робіт за темою 15	36
Завдання для проведення практичних робіт за темою 16	38
Завдання для проведення практичних робіт за темою 17	40
Завдання для проведення практичних робіт за темою 18	40
Завдання для проведення практичних робіт за темою 19	42
Завдання для проведення практичних робіт за темою 20	43
Теми, форма контролю та перевірки завдань, які винесені на самостійне обов'язкове опрацювання	45
Питання для поточного та підсумкового контролю знань здобувачів початкового рівня (короткий цикл) вищої освіти	48
Форма підсумкового контролю, критерії оцінювання результатів навчання та рейтингова оцінка знань здобувачів початкового рівня (короткий цикл) вищої освіти з дисципліни ..	53
Перелік рекомендованих літературних джерел та законодавчо-нормативних актів	56

ВСТУП

Мета дисципліни полягає в оволодінні теоретико-методичних та практичних навиків у сфері страхових взаємовідносин в туризмі, вивченні сутності і форм прояву ризику, що сприятиме об'єктивній оцінці економічних процесів, розумінню суті, місця та значення страхування в туризмі для успішного управління цими процесами.

Основними завданнями, що мають бути вирішені у процесі викладення дисципліни, є надання здобувачам початкового рівня (короткий цикл) вищої освіти: знань з теорії страхування в туризмі; теоретичних знань та практичних навичок розробки та здійснення страхових операцій; практичних навичок з визначення сукупності заходів по ефективному страховому захисту в туризмі.

Об'єктом дисципліни є процеси розрахунків між страховиком та страхувальником, що здійснюються у сфері туризму в країні та поза її межами.

Предметом навчальної дисципліни «Страхування в туризмі» є специфічні страхові відносини в туризмі.

До системи **компетентностей** належать:

Інтегральна компетентність:

Здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері туризму і рекреації або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів системи наук, які формують туризмознавство, та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях.

Загальні компетентності:

ЗК5. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК10. Вміння виявляти, ставити і вирішувати проблеми.

Фахові компетентності спеціальності:

ФК1. Знання та розуміння предметної області та розуміння специфіки професійної діяльності.

ФК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ФК8. Здатність забезпечувати безпеку туристів у звичайних та складних форс-мажорних обставинах.

ФК14. Здатність діяти у правовому полі, керуватися нормами законодавства.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

ПРН 1. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці основні положення туристичного законодавства, національних і міжнародних стандартів з обслуговування туристів.

ПР2. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук.

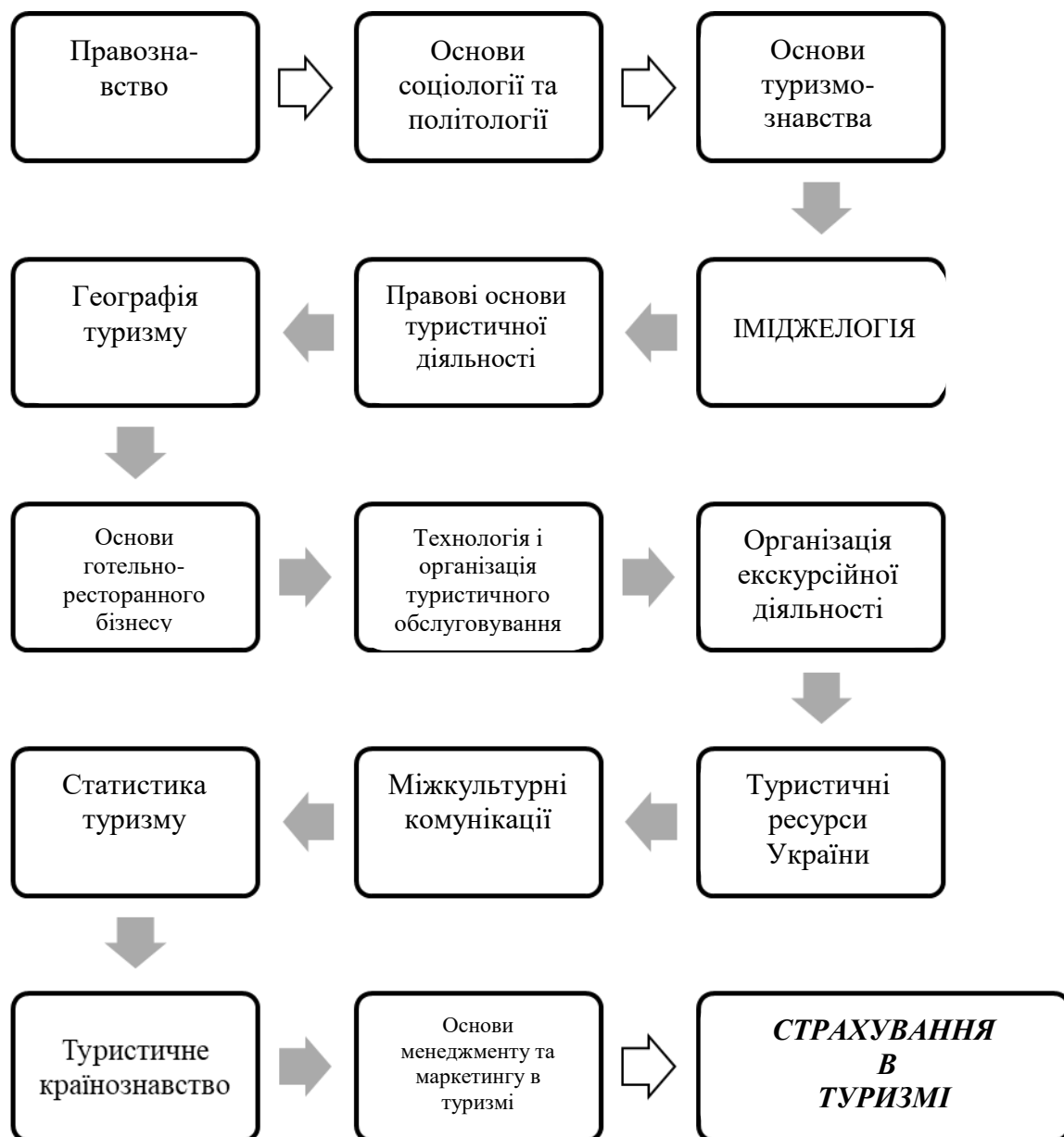
ПР18. Виявляти проблемні ситуації і пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР19. Приймати обґрунтовані рішення та нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності.

ПР20. Професійно виконувати завдання в невизначених та екстремальних ситуаціях.

ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Здобувачі початкового рівня (короткий цикл) вищої освіти вже мають володіти базовими знаннями та компетентностями окремих дисциплін, які заплановані до вивчення освітньо-професійною програмою підготовки здобувачів початкового рівня (короткий цикл) вищої освіти «Туризм».

СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «СТРАХУВАННЯ В ТУРИЗМІ»

Модулі курсу			Найменування тем	Розподіл навчального часу		
Найменування	Обсяг, кредитів	Сума залікових балів		лекції	практичні	самостійна робота
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 Науково-методичні основи страхування в туризмі	0,93	14-22	1 Сутність, принципи і роль страхування у сфері туризму	2	2	2
			2 Державне регулювання страхової діяльності в Україні	2	2	2
			3 Підходи до класифікації страхування	2	2	2
			4 Страхові ризики і їх оцінка	2	2	2
Разом за змістовим модулем 1 – 24 год.				8	8	8
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 Організація та види страхування в туризмі	0,93	14-22	5 Організація страхової діяльності	2	2	2
			6 Особисте страхування	2	2	2
			7 Майнове страхування в туристичній індустрії	2	2	2
			8 Страхування відповідальності в туризмі	2	2	2
Разом за змістовим модулем 2 - 24 год.				8	8	8
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3 Договірні відносини в страхуванні в туризмі	0,96	12-20	9 Специфіка страхових відносин	1	1	1
			10 Сутність, підготовка і укладання страхового договору	1	1	1
			11 Обов'язки суб'єктів страхових відносин	1	1	1
			12 Вирішення суперечок і припинення дії договору	1	1	1
			13 Порядок і умови здійснення страхових виплат та страхового відшкодування	1	1	2
			14 Перестрахування і співстрахування	1	1	2
			15 Доходи, витрати і прибуток страховика	1	1	2
16 Методологія актуарних розрахунків страхових тарифів	1	1	2			
Разом за змістовим модулем 3 - 28 год.				8	8	12
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4 Менеджмент страхової діяльності у сфері туризму	0,18	20-36	17 Страхування як елемент ризик-менеджменту в туристичній діяльності	1	1	1
			18 Страхова організація, її роль і місце в економічній системі	1	1	1
			19 Ціноутворення в туристичному страхуванні	1	1	2
			20 Організація страхування в зовнішньоекономічній діяльності	1	1	2
Разом за змістовим модулем 4 - 14 год.				4	4	6
Всього	3,0	60-100		28	28	34

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Практичні завдання з курсу «Страховання в туризмі» виконуються здобувачами початкового рівня (короткий цикл) вищої освіти протягом семестру згідно з програмою курсу з метою закріплення теоретичних знань. Викладачем, який веде практичні заняття, здійснюється поточний контроль виконання практичних завдань шляхом перевірки наявності виконаних завдань та індивідуальної співбесіди зі здобувачем вищої освіти за кожним завданням. Кожне завдання оцінюється окремо відповідно до встановлених критеріїв оцінки.

Виконання практичних завдань має творчий характер. Попередньо здобувач вищої освіти повинен вивчити відповідні теми за рекомендованою літературою, список якої наведено у кінці робочої програми. З незрозумілих питань курсу здобувач початкового рівня (короткий цикл) вищої освіти може одержати консультацію викладача дисципліни у відповідні дні за графіком, установленим кафедрою.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ СТРАХУВАННЯ В ТУРИЗМІ

ПЛАН ПЗ 1 Тема 1: «Сутність, принципи і роль страхування у сфері туризму»

1. Вступ до дисципліни.
2. Сутність страхування як економічної категорії.
3. Характерні ознаки страхування.
4. Принципи страхування.
5. Місце і роль страхування в системі грошових відносин в умовах ринкової економіки.

ПЛАН ПЗ 2 Тема 2: «Державне регулювання страхової діяльності в Україні думки»

1. Страхові відносини в системі цивільного права.
2. Основні принципи здійснення страхування.
3. Державне регулювання здійснення страхових операцій у сфері туризму.

ПЛАН ПЗ 3 Тема 3: «Підходи до класифікації страхування»

1. Основні критерії класифікації у страхуванні.
2. Класифікація страхування за економічними ознаками.
3. Класифікація страхування за формами здійснення.
4. Класифікація страхування за юридичними ознаками.

ПЛАН ПЗ 4 Тема 4: «Страхові ризики і їх оцінка»

1. Ризик як економічна категорія
2. Класифікація ризиків
3. Управління ризиками
4. Поняття страхового тарифу і його структури.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ВИДИ СТРАХУВАННЯ В ТУРИЗМІ

ПЛАН ПЗ 5 Тема 5: «Організація страхової діяльності»

1. Організаційні форми страхової індустрії.
2. Порядок створення і реорганізації страхових компаній.
3. Зовнішнє і внутрішнє середовище страхової компанії.
4. Принципи розміщення страхових резервів.

ПЛАН ПЗ 6 Тема 6: «Особисте страхування»

1. Особисте страхування як форма страхового захисту.
2. Поняття й особливості страхування життя.
3. Медичне страхування.
4. Умови виплати сум страхового відшкодування в особистому страхуванні.
5. Особисте страхування туристів.

ПЛАН ПЗ 7 Тема 7: «Майнове страхування в туристичній індустрії»

1. Сутність і особливості майнового страхування.
2. Класифікація майнового страхування.
3. Страхування майна підприємств
4. Страхування особистого майна туристів.

ПЛАН ПЗ 8 Тема 8: «Страхування відповідальності в туризмі»

1. Поняття і характеристика страхування відповідальності.
2. Страхування професійної відповідальності.
3. Страхування відповідальності роботодавців.
4. Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземного автомобільного транспорту.
5. Страхування відповідальності власників повітряних суден.
6. Страхування відповідальності судновласників.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3 ДОГОВІРНІ ВІДНОСИНИ В СТРАХУВАННІ В ТУРИЗМІ

ПЛАН ПЗ 9 Тема 9: «Специфіка страхових відносин»

1. Сутність, функції та види страхових відносин.
2. Суб'єкти та об'єкти страхових відносин.

3. Взаємовідносини з фінансовим ринком.
4. Поняття страхових платежів.

Тема 10: «Сутність, підготовка і укладання страхового договору»

1. Основні положення договору страхування.
2. Права сторін за договором страхування.
3. Процедура підготовки та укладання договору.
4. Запобіжні заходи під час укладання договору страхування.

ПЛАН ПЗ 10 Тема 11: «Обов'язки суб'єктів страхових відносин»

1. Страхові зобов'язання.
2. Загальний перелік обов'язків страховика і страхувальника.
3. Страховий випадок.

Тема 12: «Вирішення суперечок і припинення дії договору»

1. Порядок вирішення суперечки за договорами страхування.
2. Дострокове припинення дії страхового договору.
3. Державне регулювання припинення страхових відносин.

ПЛАН ПЗ 11 Тема 13: «Порядок і умови здійснення страхових виплат та страхового відшкодування»

1. Підстави для здійснення страхових виплат.
2. Поняття і сутність страхового акту.
3. Умови відмови страховиком у виплаті страхових виплат.
4. Умови виплати сум страхового відшкодування в особистому страхуванні.

Тема 14: «Перестраховання і співстрахування»

1. Сутність і цілі перестраховання.
2. Функції, принципи та роль перестраховання.
3. Форми і методи операцій перестраховання.
4. Співстрахування та механізм його дії.

ПЛАН ПЗ 12 Тема 15: «Доходи, витрати і прибуток страховика»

1. Склад та економічний зміст доходів та витрат страховика.
2. Особливості фінансово-економічної діяльності страховика.
3. Оподаткування страхової діяльності.
4. Фінансова надійність страховика.

Тема 16: «Методологія актуарних розрахунків страхових тарифів»

1. Страховий тариф, його структура, призначення складових тарифів.
2. Специфіка обчислення страхових тарифів при страхуванні туристичної діяльності.

3. Особливості розрахунків страхових тарифів при особистому і майновому страхуванні туристів.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4 МЕНЕДЖМЕНТ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ТУРИЗМУ

ПЛАН ПЗ 13 Тема 17: «Страхування як елемент ризик-менеджменту в туристичній діяльності»

1. Система управління ризиками.
2. Ідентифікація ризиків.
3. Аналіз і оцінка ризиків.
4. Поняття «ризик-менеджменту».
5. Контроль за ризиком та його фінансування.

Тема 18: «Проблеми сучасного страхування в туристичній сфері»

1. Основні недоліки страхування в туризмі.
2. Злочини в страхуванні туристів і туристичних компаній.
  - поняття страхового шахрайства в туризмі;
  - шахрайство страхувальників;
  - злочини в інтересах страховиків;
  - боротьба з шахрайством.
3. Відповідальність страхувальника і туризмі.
4. Заходи попередження і боротьби з шахрайством.

ПЛАН ПЗ 14 Тема 19: «Ціноутворення в туристичному страхуванні»

1. Страховий маркетинг.
2. Рентабельність страхових операцій.
3. Структура страхових тарифів.
4. Фактори впливу на ціну страхування.
5. Ціна ризикових видів страхування.
6. Сутність методу розрахунку ціни страхування, заснованого на трендовому аналізі тарифних ставок страхової компанії.

Тема 20: «Організація страхування в зовнішньоекономічній діяльності»

1. Аналіз страхового ринку України.
2. Особливості функціонування страхових компаній в Україні.
3. Порівняльна характеристика страхового законодавства в Україні з іншими країнами світу.
4. Причини та чинники, що стримують розвиток особистого страхування в туристичному бізнесі в Україні.

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА ДЛЯ РОБОТИ В АУДИТОРІЇ Й САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ

Змістовий модуль 1

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ СТРАХУВАННЯ В ТУРИЗМІ

Практичне заняття №1

Тема 1: «Сутність, принципи і роль страхування у сфері туризму»

Питання для обговорення:

1. *Необхідність страхового захисту від ризикових обставин.*
2. *Сутність страхування як економічної категорії.*
3. *Специфічні ознаки страхування та його функції.*
4. *Суб'єкти та об'єкти страхування.*
5. *Принципи страхування.*
6. *Роль страхування в ринковій економіці.*

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДО ТЕМИ 1.

1. Скласти словник – глосарій основних термінів страхування.
2. Розробити класифікацію ризиків, які потребують страхування.
3. Доведіть, що «Страхування – необхідний атрибут ринкової економіки».
4. Скласти перелік основних чинників, що зумовлюють зростання ролі страхування в умовах ринкової економіки.
5. Скласти порівняльну таблицю ознак страхування і самострахування.
6. Вирішення задач.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

1. Сутність поняття «страхування».
2. Сутність страхування як економічної категорії.
3. Зміст поняття «страховий захист».
4. Страховий фонд та його призначення.
5. Характерні ознаки страхування.
6. Основна мета страхування.
7. Призначення страхування.
8. Функції страхування.
9. Принципи страхування і їх зміст.
10. Зміст основних страхових понять і термінів.
11. Основні напрямки впливу страхування на економіку держави.

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

Підготовка доповіді за відповідною темою зі створенням презентаційних

матеріалів. Формування інформації щодо тем дисципліни з різних джерел.

- *для тих здобувачів вищої освіти, які відпрацьовують пропущені без причини лекційні і практичні заняття;*
- *для здобувачів вищої освіти, які мають на меті отримати більшу кількість балів у результаті кращого засвоєння дисципліни завдяки виконанню індивідуальних завдань.*

1. Місце і роль страхування як засобу економічної безпеки суб'єктів господарювання.
2. Зародження страхування та еволюція його розвитку.
3. Роль страхування в умовах ринкової економіки.
4. Страхування як ринковий механізм забезпечення стабілізації економіки.
5. Порівняльний аналіз функцій страхування у вітчизняній та зарубіжній літературі.
6. Самострахування: його переваги, вади та перспективи розвитку.
7. Перспективи розвитку страхування в ринковій економіці.
8. Формування страхових ринків країн Європи.

Заходи неформальної освіти (тренінги, семінари, вебінари, курси тощо) – зарахування відповідної теми з дисципліни та її оцінка в балах.

Практичне заняття №2

Тема 2: «Державне регулювання страхової діяльності в Україні думки»

Питання для обговорення:

1. *Необхідність державного регулювання страхової діяльності.*
2. *Страхове законодавство як інструмент регулювання страхової діяльності. Структура страхового законодавства України.*
3. *Орган нагляду за страховою діяльністю та його функції.*
4. *Реєстрація та ліцензування страховиків.*
5. *Контроль за діяльністю суб'єктів страхового ринку.*
6. *Вплив норм міжнародного права на формування законодавчої та нормативної бази регулювання страхової діяльності в Україні.*

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДО ТЕМИ 2.

ЗАВДАННЯ НА ЛОГІЧНЕ МИСЛЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ МОЗКОВОГО ШТУРМУ

1. Чому в державному регулюванні страхової діяльності зацікавлені не тільки страхувальники, а й самі страховики?
2. Доведіть, що державне регулювання страхової діяльності дуже важливе для здійснення послідовної політики у страховому бізнесі.
3. Доведіть або спростуйте твердження: «Вітчизняне страхове законодавство поступово наближається до європейського».

4. Вирішення задач.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Якими факторами зумовлена необхідність державного регулювання страхової діяльності?
2. Що входить до системи методів державного регулювання?
3. За якими напрямками перевіряють страхові компанії і якими бувають наслідки цих перевірок?
4. Чим можна підтвердити здійснення контролю з боку органів нагляду за страховими компаніями?
5. Як законодавчо регулюються взаємовідносини страховика та держави?

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

Підготовка доповіді за відповідною темою зі створенням презентаційних матеріалів. Формування інформації щодо тем дисципліни з різних джерел.

- *для тих здобувачів вищої освіти, які відпрацьовують пропущені без причини лекційні і практичні заняття;*
- *для здобувачів вищої освіти, які мають на меті отримати більшу кількість балів у результаті кращого засвоєння дисципліни завдяки виконанню індивідуальних завдань.*

1. Доведіть, що економічне зростання нашої держави, її престиж у світі неможливі без розвиненого страхового ринку.
2. Чи можна стверджувати, що створення страхових об'єднань позитивно впливає на розвиток страхового ринку. Чому?

Заходи неформальної освіти (тренінги, семінари, вебінари, курси тощо) – зарахування відповідної теми з дисципліни та її оцінка в балах.

Практичне заняття №3

Тема 3: «Підходи до класифікації страхування»

Питання для обговорення:

1. Призначення та основні критерії класифікації страхування.
2. Класифікаційна характеристика страхування.
3. Класифікація за об'єктами: галузі, підгалузі та види страхування.
4. Класифікація за формами проведення. Принципи обов'язкового і добровільного страхування, спільні ознаки та відмінності.
5. Системи страхування та франшизи.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДО ТЕМИ 3.

1. Скласти перелік обов'язкових видів страхування згідно з чинним страховим законодавством.

2. Скласти перелік добровільних видів страхування згідно з чинним страховим законодавством.
3. Схематично зобразити класифікацію страхування за об'єктами.
4. Охарактеризуйте стандартний підхід до класифікації страхування в країнах-членах ЄС.
5. Проведіть порівняльний аналіз трьох галузей страхування: особистого, майнового та страхування відповідальності з точки зору об'єктів страхування.
6. Складіть порівняльну таблицю добровільного та обов'язкового страхування з точки зору об'єктів страхування, контингенту страхувальників і застрахованих, розміру страхової суми і страхових внесків, переліку страхових подій.
7. Вирішення задач.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

1. Сутність класифікації страхування.
2. Критерії, які покладено в основу класифікації страхування.
3. Основні ознаки класифікації страхування.
4. Поділ страхування на ризикові види та страхування життя.
5. Форми проведення страхування в Україні.
6. Види, підвиди страхування в Україні.
7. Види та форми страхування, визначені в Законі України «Про страхування».
8. Об'єкти майнового, особистого страхування та страхування відповідальності.

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

Підготовка доповіді за відповідною темою зі створенням презентаційних матеріалів. Формування інформації щодо тем дисципліни з різних джерел.

- *для тих здобувачів вищої освіти, які відпрацьовують пропущені без причини лекційні і практичні заняття;*
- *для здобувачів вищої освіти, які мають на меті отримати більшу кількість балів у результаті кращого засвоєння дисципліни завдяки виконанню індивідуальних завдань.*

1. Практичне значення класифікації страхування для діяльності страхових компаній.
2. Необхідність класифікації страхування в умовах розвитку страхового бізнесу в Україні.
3. Аналітичний огляд розвитку окремих галузей страхування в Україні.
4. Роль класифікації страхування за історичною ознакою в розвитку теорії та практики страхової діяльності.
5. Форми проведення страхування: погляд у перспективу.

6. Вимоги українського законодавства щодо договорів обов'язкового і добровільного страхування.
7. Обов'язкове страхування в Україні: призначення та види.

Заходи неформальної освіти (тренінги, семінари, вебінари, курси тощо) – зарахування відповідної теми з дисципліни та її оцінка в балах.

Практичне заняття №4

Тема 4: «Страхові ризики і їх оцінка»

Питання для обговорення:

1. *Поняття страхового ризику та його характеристика.*
2. *Класифікація ризиків.*
3. *Особливості визначення ризику в страхуванні.*
4. *Методи оцінювання ризику і визначення доцільності його страхування.*
5. *Управління ризиками в страхуванні.*

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДО ТЕМИ 4

1. Назвіть приклади ризиків та віднесіть їх, за існуючими класифікаційними ознаками, до тієї чи іншої групи.
2. Складіть перелік страхових ризиків, які найбільш поширені в майновому страхуванні.
3. Складіть перелік страхових ризиків, які найбільш поширені в особистому страхуванні.
4. Опишіть закордонний досвід управління ризиками.
5. Знайдіть приклади страхових випадків, що можуть статися в сфері туристичного бізнесу.
6. Назвіть основні причини ризиків, які мають місце у сфері туристичного бізнесу.
7. Вирішення задач.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

1. Сутність ризику та його специфічні ознаки.
2. Виникнення ризику як економічної категорії.
3. Взаємозв'язок між страховим ризиком та страховим випадком.
4. Основні критерії, що дозволяють відносити ризик до страхового.
5. Особливості катастрофічного ризику.
6. Класифікація ризиків в страхуванні залежно від походження.
7. Методи оцінки ризиків в страхуванні.
8. Етапи управління ризиками в страхуванні.
9. Зміст поняття «аверсія» ризику.
10. Основна мета процесу управління ризиком.

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

Підготовка доповіді за відповідною темою зі створенням презентаційних матеріалів. Формування інформації щодо тем дисципліни з різних джерел.

- *для тих здобувачів вищої освіти, які відпрацьовують пропущені без причини лекційні і практичні заняття;*
- *для здобувачів вищої освіти, які мають на меті отримати більшу кількість балів у результаті кращого засвоєння дисципліни завдяки виконанню індивідуальних завдань.*

1. Страховий ризик як основа договору страхування.
2. Необхідність класифікації страхових ризиків та її значення для розвитку страхування.
3. Ризики в особистому страхуванні та можливість їх страхування.
4. Оцінка ризиків у майновому страхуванні.
5. Ризикові обставини і страховий випадок.
6. Способи зниження впливу ризиків в особистому і майновому страхуванні.
7. Використання ризик-менеджменту у вітчизняній страховій практиці
8. Закордонний досвід управління ризиками.
9. Страховий тариф та його складові.

Заходи неформальної освіти (тренінги, семінари, вебінари, курси тощо) – зарахування відповідної теми з дисципліни та її оцінка в балах.

Змістовий модуль 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ВИДИ СТРАХУВАННЯ В ТУРИЗМІ

Практичне заняття №5

Тема 5: «Організація страхової діяльності»

Питання для обговорення:

1. *Види страхових компаній і порядок їх створення. Структура страхової компанії.*
2. *Органи управління страхової компанії та їх функції. Ресурси страхової компанії.*
3. *Форми організації страхового фонду.*
4. *Об'єднання страховиків та їх функції.*

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДО ТЕМИ 5.

1. *Зобразіть схематично організаційну структуру страховика, створеного у формі акціонерного страхового товариства. Перерахуйте функціональні обов'язки відповідних структурних підрозділів (посадових осіб).*

2. Зобразіть схематично організаційну структуру товариства взаємного страхування. Вкажіть функціональні обов'язки відповідних служб.
3. Зобразіть схематично організаційну структуру страховика, створеного у формі товариства з додатковою відповідальністю.
4. Розкрийте функціональні обов'язки посадових осіб та відповідних структурних підрозділів.
5. Скласти перелік умов, яким повинна відповідати юридична особа, щоб мати право на отримання ліцензії на здійснення страхової діяльності в законодавчому порядку.
6. Вирішення задач.

Задача 1.

Новостворена страхова компанія «Дельта» планує отримати ліцензію на страхування життя. У Державну Комісію з регулювання ринків фінансових послуг України страховик подає такі документи:

- *копії установчих документів та копію свідоцтва про реєстрацію;*
- *довідку банку, що підтверджує сплачений статутний фонд у розмірі 1 млн євро;*
- *правила (умови) страхування;*
- *економічне обґрунтування запланованої страхової діяльності;*
- *інші необхідні документи.*

Поясніть, чи буде надана ліцензія страховій компанії, і протягом якого терміну державна Комісія з регулювання ринків фінансових послуг України зобов'язана розглянути подані документи.

Задача 2.

Страховий брокер - компанія «ЛТД» для одержання свідоцтва про внесення до державного реєстру страхових та перестрахових брокерів подає до Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України усі необхідні документи. Відповідно до чинного законодавства дайте відповіді на такі запитання:

1. *Протягом якого строку Держфінпослуг повинна надати рішення щодо включення до реєстру або відмови у цьому проханні?*
2. *Що є підставами для відмови у внесенні страхового брокера до державного реєстру?*
3. *Що є підставою для видачі Держфінпослуг свідоцтва про внесення до реєстру?*
4. *Право надання яких послуг страховим та перестраховим брокером засвідчує надане свідоцтво?*
5. *Які вимоги до страхових та перестрахових брокерів висуваються Держфінпослуг після видачі свідоцтва під час провадження посередницької діяльності у страхуванні та перестраховуванні?*
6. *В якому разі свідоцтво підлягає переоформленню?*

7. В якому разі відбувається видача дублікату свідоцтва про внесення до державного реєстру страхових та перестрахових брокерів?
8. Як здійснюється контроль за діяльністю страхових (перестрахових) брокерів і в яких випадках Дерфінпослуг приймає розпорядження про виключення страхових (перестрахових) брокерів з реєстру?

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

1. Кого в Україні відповідно до чинного законодавства називають страховиками?
2. Що представляє собою страхова система?
3. Як поділяються страховики за належністю?
4. На яких принципах будується структура управління страхової компанії?
5. Розкрийте етапи створення страхової компанії.
6. Назвіть органи управління страхової компанії та охарактеризуйте їх функції.
7. Чим представлена власна внутрішня структура страховика?
8. Які форми організації страхового фонду ви знаєте?
9. Які ресурси повинна мати страхова компанія для успішної діяльності?
10. Для чого створюються об'єднання страховиків?
11. Назвіть найвідоміші об'єднання страховиків України та розкрийте їх функції.

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

Підготовка доповіді за відповідною темою зі створенням презентаційних матеріалів. Формування інформації щодо тем дисципліни з різних джерел.

- для тих здобувачів вищої освіти, які відпрацьовують пропущені без причини лекційні і практичні заняття;
- для здобувачів вищої освіти, які мають на меті отримати більшу кількість балів у результаті кращого засвоєння дисципліни завдяки виконанню індивідуальних завдань.

1. Історія виникнення та розвитку страхових організацій.
2. Особливості рейтингу страхових компаній.
3. Особливості діяльності товариств взаємного страхування.
4. Організація діяльності міжнародної корпорації страховиків «Ллойд».
5. Діяльність іноземних страховиків на страховому ринку України.
6. Вплив ринкових умов на діяльність страховиків в Україні.
7. Діяльність найбільших страхових компаній України та конкуренція між ними.

Заходи неформальної освіти (тренінги, семінари, вебінари, курси тощо) – зарахування відповідної теми з дисципліни та її оцінка в балах.

Практичне заняття №6
Тема 6: «Особисте страхування»

Питання для обговорення:

1. Економічний зміст особистого страхування в туристичному бізнесі.
2. Страхування від нещасних випадків в туристичному бізнесі.
3. Організація медичного страхування туристів.
4. Страхування іноземних громадян, які тимчасово перебувають на території України.
5. Інші види особистого страхування в туристичному бізнесі.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДО ТЕМИ 6.

1. Проаналізуйте стан розвитку особистого страхування в Україні за останні три роки.
2. Розробити класифікацію ризиків, які є об'єктами особистого страхування в туристичному бізнесі.
3. Проаналізуйте стан розвитку особистого страхування в туристичному бізнесі в Україні.
4. Навести концепції медичного страхування.
5. Навести перелік страхових медичних компаній в Україні та види страхування, що здійснюються ними.
6. Визначити основні умови медичного страхування громадян, які від'їжджають за кордон за системою «Асистанс».
7. Вирішення задач.

Задача 1.

Громадянин уклав зі страховою компанією договір добровільного страхування від нещасних випадків на час туристичної поїздки до Болгарії (20 днів) на суму 100 тис. грн. Через 15 днів після вступу в дію договору громадянин зазнав травми, що спричинило втрату працездатності протягом 120 днів, після чого отримав II групу інвалідності. Визначте розмір загальної страхової виплати за страховими випадками, якщо за кожну добу тимчасової втрати працездатності страхова компанія виплачує 0,15% страхової суми.

Задача 2.

Визначте страховий платіж за договором медичного страхування за програмою «Економ-класу» громадянина, що від'їжджає за кордон на підставі таких даних:

- 1) страхова сума за програмою – 50 000 грн.;
- 2) питома вага навантаження в тарифній ставці – 20%;
- 3) страховий нетто-платіж – 8% від страхової суми;
- 4) скидка з тарифу за відсутність страхових випадків в минулому році – 20%;
- 5) підвищувальний коефіцієнт за вік застрахованої особи – 15%.

Задача 3.

Договір страхування від нещасних випадків було підписано обома сторонами 15 січня поточного року, страховий платіж внесено 20 січня поточного року. Страхова сума згідно з договором складає 75000 грн. Внаслідок страхового випадку медична комісія кваліфікувала стан страхувальника як тимчасова інвалідність II групи.

З якого моменту договір набув чинності? Чи має право страхувальник на отримання страхової виплати?

Задача 4.

Визначить розмір страхової суми та порядок її виплати, яку необхідно сплатити туристу, що подорожував залізничним транспортом, якщо під час поїздки стався страховий випадок у результаті, якого турист тимчасово втратив працездатність на 125 днів, а потім його визнали інвалідом II групи. Турист мав квиток щодо свого перевезення.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Характерні особливості особистого страхування в Україні за останні три роки.
2. Види особистого страхування в туристичному бізнесі.
3. Основні страхові випадки при страхуванні від нещасних випадків в туристичному бізнесі.
4. Основні умови проведення страхування від нещасних випадків в туристичному бізнесі.
5. Організація медичного страхування туристів. Страхові випадки з медичного страхування туристів.
6. Програми добровільного медичного страхування туристів.
7. Організація страхування іноземних громадян, які тимчасово перебувають на території України.
8. Інші види особистого страхування в туристичному бізнесі.

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

Підготовка доповіді за відповідною темою зі створенням презентаційних матеріалів. Формування інформації щодо тем дисципліни з різних джерел.

- *для тих здобувачів вищої освіти, які відпрацьовують пропущені без причини лекційні і практичні заняття;*
- *для здобувачів вищої освіти, які мають на меті отримати більшу кількість балів у результаті кращого засвоєння дисципліни завдяки виконанню індивідуальних завдань.*

1. *Стан і перспективи розвитку особистого страхування в туристичному бізнесі в Україні.*

2. Стан і перспективи розвитку страхування від нещасних випадків в туристичному бізнесі в Україні.
3. Проблеми і перспективи розвитку медичного страхування в туристичному бізнесі в Україні.
4. Закордонний досвід особистого страхування в туристичному бізнесі та перспективи його впровадження в Україні.
5. Причини та чинники, що стримують розвиток особистого страхування в туристичному бізнесі в Україні.
6. Програми медичного страхування в туристичному бізнесі.
7. Відмінності страхування від'їжджаючих за кордон від страхування туристів від нещасних випадків.

Заходи неформальної освіти (тренінги, семінари, вебінари, курси тощо) – зарахування відповідної теми з дисципліни та її оцінка в балах.

Практичне заняття №7

Тема 7: «Майнове страхування в туристичній індустрії»

Питання для обговорення:

1. Економічний зміст, об'єкти та види майнового страхування.
2. Страхування майна юридичних осіб туристичного бізнесу: об'єкти, види, основні умови та порядок укладання договорів страхування.
3. Страхування транспортних засобів, що обслуговують туристичний бізнес.
4. Страхування майна фізичних осіб, зайнятих в туристичному бізнесі: принципи страхового захисту власності громадян, об'єкти та основні умови страхування.
5. Страхування особистого майна і багажу туристів.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДО ТЕМИ 7.

1. Розробити принципи страхового захисту майна юридичних осіб туристичного бізнесу.
2. Виконати порівняльний аналіз страхування майна в туристичному бізнесі в Україні і в одній із іноземних країн.
3. Навести перелік об'єктів і ризиків, що виключаються з переліку страхування майна в туристичному бізнесі.
4. Дати оцінку сучасного стану майнового страхування та вказати проблеми його розвитку в Україні.
5. Скласти перелік ризиків при страхуванні транспортних засобів, обслуговуючих туристичний бізнес в Україні.
6. Вирішення задач.

Задача 1.

За дійсною вартістю 96 тис. грн приміщення туристичної фірми

«Оберіг» застраховане на суму 64 тис. грн. Вартість відновлювальних робіт з урахуванням зносу при настанні страхового випадку становить 35 тис. грн. Визначити розмір страхового відшкодування, що повинен отримати страхувальник.

Задача 2.

Туристична фірма «Марабу» має намір застрахувати своє майно строком на 1 рік у страховому товаристві згідно з правилами страхування майна від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ. Вартість майна, що підлягає страхуванню, за даними бухгалтерського обліку складає 125 тис. грн. Майно страхується на повну вартість. Розмір тарифної ставки за даним видом страхування складає 0,6 % страхової суми. За договором страхування передбачена умовна франшиза "вільно від 1 %", відповідно до неї надається знижка до тарифу в розмірі 2 %. Виходячи із наведених даних: 72 а) розрахувати розмір страхового платежу, який належить сплатити страхувальнику страховому товариству; б) оформити: заяву на страхування, договір страхування, страхове свідоцтво.

Задача 3.

Визначити умови використання умовної франшизи, якщо страхова сума складає 200 тис. грн., умовна франшиза передбачена в розмірі 15 % від страхової суми, а збитки страхувальника дорівнюють (тис.грн.): а) 20,0; б) 10,0; в) 30,0; г) 35,0; д) 45,0.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

1. Економічна сутність майнового страхування.
2. Економічне призначення майнового страхування в туристичному бізнесі.
3. Що розуміють під майном у майновому страхуванні в туристичному бізнесі?
4. Що не являється об'єктом майнового страхування в туристичному бізнесі?
5. Основні умови та порядок страхування майна юридичних осіб в туристичному бізнесі.
6. Основні умови страхування транспортних засобів, що обслуговують туристичний бізнес.
7. В якій формі проводиться страхування особистого майна і багажу туристів?

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

Підготовка доповіді за відповідною темою зі створенням презентаційних матеріалів. Формування інформації щодо тем дисципліни з різних джерел.

- для тих здобувачів вищої освіти, які відпрацьовують пропущені без причини лекційні і практичні заняття;
- для здобувачів вищої освіти, які мають на меті отримати більшу кількість балів у результаті кращого засвоєння дисципліни завдяки виконанню індивідуальних завдань.

1. Стан та перспективи розвитку майнового страхування в Україні.
2. Формування ринку майнового страхування в Україні.
3. Досвід зарубіжних країн у страхуванні майна юридичних осіб туристичного бізнесу.
4. Методика проведення страхування від втрати прибутку підприємств туристичного бізнесу.
5. Страхування особистого майна і багажу туристів – проблеми і перспективи проведення в Україні.
6. Основні види та особливості проведення страхування транспортних засобів.

Заходи неформальної освіти (тренінги, семінари, вебінари, курси тощо) – зарахування відповідної теми з дисципліни та її оцінка в балах.

Практичне заняття №8

Тема 8: «Страхування відповідальності в туризмі»

Питання для обговорення:

1. Економічна сутність, необхідність та особливості страхування відповідальності.
2. Особливості страхування професійної відповідальності в туристичному бізнесі.
3. Порядок і умови проведення страхування відповідальності роботодавця в туристичному бізнесі.
4. Страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів.
5. Страхування відповідальності власника готельно-туристичного комплексу.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДО ТЕМИ 8.

1. Навести перелік обов'язкових видів страхування цивільної відповідальності.
2. Зобразити схематично взаємовідносини між суб'єктами страхування відповідальності.
3. Розглянути іноземний досвід страхування професійної відповідальності в туристичному бізнесі.
4. Навести перелік країн, де діє міжнародна система «Зелена картка» і довести необхідність її функціонування.

5. Вирішення задач.

Задача 1.

В договорі страхування професійної відповідальності туроператора передбачена страхова сума 50 тис. грн., безумовна франшиза – 8 тис. грн. В результаті помилки, здійсненої туроператором при виконанні службових обов'язків, нанесено збиток клієнту в розмірі 10 тис. грн. Крім того, витрати, понесені пред'явником претензії, склали 1,4 тис. грн. Визначте:

- 1) хто і в якому обов'язі здійснить відшкодування клієнту туроператора;
- 2) обсяг збитків туроператора.

Задача 2.

Страховик уклав із банком договір добровільного страхування ризику непогашення кредиту. Позичальник – туристична фірма «Надія» вчасно не погасив заборгованість за кредитом.

Визначить суму страхових платежів і розмір страхового відшкодування, якщо відомі такі дані: сума кредиту – 300 тис. грн, строк страхування – 8 місяців, відсотки за кредит – 20% річних, встановлена тарифна ставка – 3%. Враховуючи стійкий фінансовий стан позичальника, було прийнято рішення страховиком про застосування понижуючого коефіцієнту 0,7. Межа відповідальності страховика становить 67%.

Задача 3.

В авіакатастрофі загинуло 52 пасажирів, 6 членів екіпажу, втрачено 250 кілограмів вантажу та речі, що знаходилися при пасажирів. *Визначить суму страхових виплат спадкоємцям за наслідками страхового випадку.*

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

1. Необхідність, сутність і особливості страхування відповідальності.
2. Основні форми і види страхування цивільної відповідальності.
3. Порядок і умови страхування відповідальності власників транспортних засобів.
4. Міжнародна система страхування «Зелена картка».
5. Особливості страхування професійної відповідальності в туристичному бізнесі.
6. Порядок і умови проведення страхування відповідальності роботодавця в туристичному бізнесі.
7. Страхування відповідальності за неповернення кредиту.
8. Страхування відповідальності власника готельнотуристичного комплексу.

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

Підготовка доповіді за відповідною темою зі створенням презентаційних

матеріалів. Формування інформації щодо тем дисципліни з різних джерел.

- для тих здобувачів вищої освіти, які відпрацьовують пропущені без причини лекційні і практичні заняття;
- для здобувачів вищої освіти, які мають на меті отримати більшу кількість балів у результаті кращого засвоєння дисципліни завдяки виконанню індивідуальних завдань.

1. Стан і перспективи розвитку страхування відповідальності в Україні.
2. Перспективи розвитку страхування професійної відповідальності в туристичному бізнесі в Україні.
3. Закордонний досвід страхування професійної відповідальності в туристичному бізнесі.
4. Страхування відповідальності за неповернення кредиту: сутність та поширення в Україні.
5. Страхування відповідальності власника готельнотуристичного комплексу в Україні: суб'єкти, об'єкти, врегулювання відносин.
6. Створення і функціонування міжнародної системи страхування «Зелена карта».

Заходи неформальної освіти (тренінги, семінари, вебінари, курси тощо) – зарахування відповідної теми з дисципліни та її оцінка в балах.

Змістовий модуль 3

ДОГОВІРНІ ВІДНОСИНИ У СТРАХУВАННІ В ТУРИЗМІ

Практичне заняття №9

Тема 9: «Специфіка страхових відносин»

Питання для обговорення:

1. Сутність страхових відносин.
2. Функції та види страхових відносин.
3. Взаємовідносини з фінансовим ринком.
4. Страхові платежі: їх сутність й поняття.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДО ТЕМИ 9.

(питання для обговорення в аудиторії дискусійного характеру, робота у малих групах)

1. Сформулюйте і поясніть основні функції страхування.
2. Сформулюйте основну мету страхування. Розшифруйте її зміст.
3. Назвіть ознаки можливості страхування об'єкта і поясніть кожний з них.
4. Розкажіть про принципи класифікації в страхуванні.
5. Що таке обов'язкове і добровільне страхування?

6. Що таке соціальне страхування? Назвіть відомі вам види соціального страхування в Україні.
7. Що таке правила страхування і яка їх структура?
8. Необхідність страхового захисту та його форми організації фондів страхового захисту.
9. Самострахування: сутність, межі доцільного застосування та джерела.
10. Порівняльна характеристика страхування і самострахування
11. Роль страхування в системі економічних відносин.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

1. Страхування – це самостійна економічна категорія чи елемент фінансових або кредитних відносин?
2. У чому полягають подібності та відмінності страхування і самострахування?
3. Доведіть, чому не можна ототожнювати поняття страхового фонду суспільства та страхового фонду страхової компанії.
4. У чому полягає основна перевага страхування перед самострахуванням?
5. Яка, на вашу думку, найбільш важлива функція страхування? Як вона співвідноситься з іншими функціями?
6. Які основні напрями впливу страхування на економіку держави.

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

Підготовка доповіді за відповідною темою зі створенням презентаційних матеріалів. Формування інформації щодо тем дисципліни з різних джерел.

- для тих здобувачів вищої освіти, які відпрацьовують пропущені без причини лекційні і практичні заняття;
- для здобувачів вищої освіти, які мають на меті отримати більшу кількість балів у результаті кращого засвоєння дисципліни завдяки виконанню індивідуальних завдань.

1. Припустимо, ви укладаєте договір страхування від нещасного випадку на користь своїх батьків. Як у цьому випадку називатиметеся ви і ваші батьки?
2. Припустимо, ви укладаєтеся договір весільного страхування на користь своєї дитини. Спадкоємцем за договором оголошуєте себе. Як будете називатися ви і ваша дитина?

Заходи неформальної освіти (тренінги, семінари, вебінари, курси тощо) – зарахування відповідної теми з дисципліни та її оцінка в балах.

Продовження практичного заняття № 9

Тема 10: «Сутність, підготовка і укладання страхового договору»

Питання для обговорення:

1. *Обов'язкова форма страхування: переваги і вади.*
2. *У чому полягає зміст спеціалізації страховиків на страхування життя та ризикове страхування? Необхідність та переваги такої спеціалізації.*
3. *Зробіть порівняльний аналіз галузей страхування: особистого, майнового, страхування відповідальності.*
4. *Які види і підвиди страхування є в Україні?*
5. *Обов'язкове страхування в Україні: призначення, види, перспективи подальшого розвитку.*

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДО ТЕМИ 10.

1. *Запишіть і вивчіть: ануїтет, бенефіціар, договір страхування, інфракція, поліс, термін страхування.*
2. *Порівняйте основні елементи договору страхування, які передбачені правилами страхування (ст. 17 Закону України «Про страхування») із обов'язковими умовами договору страхування (ст. 16 Закону України «Про страхування»).*

Зробіть відповідні висновки, заповнивши наступну таблицю:

Елемент договору страхування	Передбачений у	
	<i>загальних правилах страхування (ст. 17) (+/-)</i>	<i>обов'язкових умовах договору страхування (ст. 16) (+/-)</i>

3. *Сформулюйте основні права страхувальника.*
4. *Припустимо, ви продаєте майно, але у вас є поліс по його страхуванню. Яке рішення, на вашу думку, буде найбільш правильним:*
  - *викинути поліс,*
  - *розірвати договір страхування й одержати передбачену частину страхового платежу,*
  - *запропонувати" новому власнику майна переоформити на нього договір страхування з виплатою вам частини платежу, пропорційної не використаному терміну договору?*
5. *Припустимо, по укладеному вами договору страхування передбачений страховий платіж у розстрочку. Одну частину платежу ви вже внесли, а на іншу у вас не вистачає коштів. Які можливості щодо діючого договору страхування у вас є?*
6. *Розгляньте типові зразки договорів страхування і заповніть один з них.*

Складовими елементами договору страхування є:

- *назва документа; назва та адреса страховика;*
- *прізвище, ім'я, по батькові або назва страхувальника та застрахованої*

особи, їх адреси та дата народження;

- прізвище, ім'я, по батькові, дату народження або назва вигодонабувача та його адресу;

- зазначення предмета договору страхування; розмір страхової суми за договором страхування іншим, ніж договір страхування життя;

- розмір страхової суми та (або) розміри страхових виплат за договором страхування життя; перелік страхових випадків;

- розміри страхових внесків (платежів, премій) та строки їх сплати;

- строк дії договору; порядок зміни і припинення дії договору;

- умови здійснення страхової виплати; причини відмови у страховій виплаті;

- обов'язки сторін та відповідальність за невиконання або неналежне виконання умов договору; інші умови за згодою сторін;

- підписи сторін.

Договір страхування – це письмова угода між страхувальником і страховиком, згідно з якою страховик бере на себе зобов'язання у разі настання страхового випадку здійснити страхову виплату страхувальнику або іншій особі, визначеній у договорі страхування страхувальником, на користь якої укладено договір страхування (подати допомогу, виконати послугу тощо), а страхувальник зобов'язується сплачувати страхові платежі у визначені строки та виконувати інші умови договору.

Ануїтет – це послідовність кількох (як правило однакових) платежів, що здійснюються через рівні проміжки часу. Страховий ануїтет — це послідовність страхових платежів або страхових виплат.

Бенефіціар – особа, на користь якої страхувальник уклав договір страхування, третя сторона – вигодонабувач за страховим полісом.

Інфракція – порушення страхувальником або страховиком умов, зафіксованих у договорі страхування. Поліс (страховий договір, страхове свідоцтво) – письмова угода між страхувальником і страховиком, яка засвідчує, що страховик бере на себе зобов'язання у разі настання страхового випадку виплатити страхову суму або в межах страхової суми відшкодувати збиток страхувальникові чи іншій особі, зазначеній у П. За умови сплати страхових платежів у визначені строки П. має містити: назву документа, реквізити страховика, прізвище або назву страхувальника, його адресу, перелік об'єктів страхування, розмір страхової суми, перелік страхових випадків, розмір тарифу, а також страхових платежів, термін їх сплати, строк дії договору, права й обов'язки сторін, інші умови, підписи сторін.

Термін страхування – період дії договору страхування. Звичайно починається не раніше від терміну сплати першого внеску страхової премії і закінчується з наступом страхового випадку, за яким виплачена вся страхова сума, припинення дії договору через несплату чергових платежів або з інших причин, а також після закінчення визначеного договором терміну страхування.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

1. Що таке страховий фонд?
2. Якій основній вимозі має відповідати розмір страхового фонд?
3. Припустимо, ви укладаєтеся договір весільного страхування на користь своєї дитини. Спадкоємцем за договором оголошуєте себе. Як будете називатися ви і ваша дитина?
4. Що таке страхова подія і страховий випадок? Що між ними спільного й у чому відмінність?
5. Що таке страхова сума і що вона означає в договорі страхування?
6. Що таке страхова премія? Які синоніми цього поняття ви знаєте?

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

Підготовка доповіді за відповідною темою зі створенням презентаційних матеріалів. Формування інформації щодо тем дисципліни з різних джерел.

- *для тих здобувачів вищої освіти, які відпрацьовують пропущені без причини лекційні і практичні заняття;*
- *для здобувачів вищої освіти, які мають на меті отримати більшу кількість балів у результаті кращого засвоєння дисципліни завдяки виконанню індивідуальних завдань.*

Порівняйте наступні визначення страхування, які застосовуються в літературних джерелах:

- а) страхування - це солідарне покриття збитку,
- б) страхування - це вид взаємодопомоги,
- в) страхування - це відносини по захисту майнових інтересів громадян і господарюючих суб'єктів з тими, що наведені в основній частині даного розділу.

Проаналізуйте кожне. Чи кожне з цих визначень відбиває сутність страхування? Яке з них і чому, на вашу думку, найбільш повно відображає страхові відносини?

Заходи неформальної освіти (тренінги, семінари, вебінари, курси тощо) – зарахування відповідної теми з дисципліни та її оцінка в балах.

Практичне заняття №10

Тема 11: «Обов'язки суб'єктів страхових відносин»

Питання для обговорення:

1. *Договір страхування і його зміст згідно з Законом України «Про страхування».*

2. *Страховик і страхувальник: взаємовідносини між ними; обов'язки сторін згідно з Законом України "Про страхування".*
3. *Права й обов'язки суб'єктів страхових відносин.*
4. *Відмова у здійсненні виплат страхових відшкодувань (страхових виплат).*
5. *Припинення дії договору страхування.*

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДО ТЕМИ 11.

Мозковий штурм (робота у малих групах й дискусія):

1. Якими прикладами можна довести необхідність знання для страхувальника змісту і умов договору страхування?
2. Сформулюйте основні права страхувальника.
3. Припустимо, ви продаєте майно, але у вас є поліс по його страхуванню. Яке рішення, на вашу думку, буде найбільш правильним:
  - викинути поліс;
  - розірвати договір страхування й одержати передбачену частину страхового платежу;
  - запропонувати" новому власнику майна переоформити на нього договір страхування з виплатою вам частини платежу, пропорційної не використаному терміну договору?

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Які відомості зазначені в договорі страхування?
2. Який існує механізм укладення договору страхування?
3. Які є форми договорів страхування?
4. Чим страховий поліс відрізняється від договору страхування?
5. Назвіть основні обов'язки страховика і страхувальника за договором страхування.
6. У яких випадках страхова компанія може відмовити страхувальнику в виплаті страхового відшкодування?
7. Який порядок внесення змін до договору страхування?

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

Підготовка доповіді за відповідною темою зі створенням презентаційних матеріалів. Формування інформації щодо тем дисципліни з різних джерел.

- *для тих здобувачів вищої освіти, які відпрацьовують пропущені без причини лекційні і практичні заняття;*
- *для здобувачів вищої освіти, які мають на меті отримати більшу кількість балів у результаті кращого засвоєння дисципліни завдяки виконанню індивідуальних завдань.*

1. Сформулюйте основні обов'язки страхувальника.

2. Громадянин уклав договір медичного страхування, але приховав наявність хронічного захворювання. Понедужавши, він звернувся до страхової компанії за одержанням страхового відшкодування. У медичній установі дали висновок, що його хвороба пов'язана із загостренням хронічного захворювання. Які дії має почати страхова компанія в цьому випадку?

Заходи неформальної освіти (тренінги, семінари, вебінари, курси тощо) – зарахування відповідної теми з дисципліни та її оцінка в балах.

Продовження практичного заняття №10

Тема 12: «Вирішення суперечок і припинення дії договору»

Питання для обговорення:

Франшизою називається особлива умова договору страхування, за якою страховик звільняється від виплати певної частини збитку. Франшизою називають також неоплачувану частину збитку. При умовній (інтегральній, що не вираховується) франшизі збитки в межах розміру франшизи взагалі не оплачуються, а ті, що перевищують її, - оплачуються повністю. Задається умовна франшиза конкретною грошовою сумою або у відсотках від страхової суми. Застосовується умовна франшиза частіше при страхуванні великих ризиків, щоб захистити страховика від виплат по дрібних збитках, оскільки при її застосуванні вони не оплачуються взагалі, а великі - оплачуються в повному розмірі. При безумовній (ексцедентній, що вираховується) франшизі збитки, які дорівнюють розміру франшизи, завжди вираховуються із вартості збитку. Подається безумовна франшиза у вигляді конкретної грошової суми або у відсотках від розміру збитку. Безумовна франшиза застосовується для того, щоб зробити невигідною для страхувальника страхову подію як таку, оскільки при застосуванні франшизи, що вираховується, страхувальник в жодному разі не одержує повну вартість збитку. Крім того, за допомогою безумовної франшизи домагаються участі страхувальника в покритті власного збитку, в якому він найчастіше винен сам, наприклад через недбалість. При сукупній франшизі всі понесені страхувальником збитки за певний період часу складаються (частіше за рік або за період дії договору страхування), і з сумарного збитку вираховується франшиза

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДО ТЕМИ 12.

1. ПП Іваненко І.В. застрахував власний автомобіль на випадок крадіжки первісною вартістю 60 тис. грн., знос машини склав 40 %. Згідно договору, франшиза вільно від 5 %. Визначити розмір страхового відшкодування внаслідок настання страхового випадку.
2. Петренко П.В. застрахував майно за системою “дробової частки” вартістю 50 000,00 грн. Показна вартість встановлена у сумі 45 000,00

грн. За умовами договору передбачена франшиза вільно від перших 700 грн. Внаслідок настання страхового випадку збиток П.В. Петренка було оцінено у сумі 30 000 грн. Розрахувати суму страхового відшкодування.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Проблеми становлення страхового ринку України.
2. Організація страхової справи в Україні. Системи страхування.
3. Сучасний стан страхового ринку України та перспективи його розвитку.
4. Реклама та її значення для формування попиту на страхову послугу.
5. Роль посередників на страховому ринку України.
6. Рекламна робота страхової компанії.
7. Переваги і вади відкриття страхового ринку України для іноземних страховиків.
8. Ліцензування страхової діяльності.
9. Таємниця страхування.
10. Юридична відповідальність за порушення законодавства в галузі страхування

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

Підготовка доповіді за відповідною темою зі створенням презентаційних матеріалів. Формування інформації щодо тем дисципліни з різних джерел.

- *для тих здобувачів вищої освіти, які відпрацьовують пропущені без причини лекційні і практичні заняття;*
- *для здобувачів вищої освіти, які мають на меті отримати більшу кількість балів у результаті кращого засвоєння дисципліни завдяки виконанню індивідуальних завдань.*

1. Мозковий штурм на тему: «Особливості надання страхових послуг зі страхування життя в Україні».
2. Завдання на логічне мислення:

Що, на Ваш погляд, треба робити страховим компаніям зі страхування життя для залучення клієнтів?

Що, на Вашу думку, можна використати в Україні із зарубіжного досвіду зі страхування життя та пенсій?

Заходи неформальної освіти (тренінги, семінари, вебінари, курси тощо) – зарахування відповідної теми з дисципліни та її оцінка в балах.

Практичне заняття №11

Тема 13: «Порядок і умови здійснення страхових виплат та страхового відшкодування»

Питання для обговорення:

1. Підстави для здійснення страхових виплат.
2. Поняття і сутність страхового акту.
3. Умови відмови страховиком у виплаті страхових виплат.
4. Умови виплат сумм страхового відшкодування в особистому страхуванні.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДО ТЕМИ 13.

Задача 1.

Об'єкт зі страховою оцінкою в 10 млн. грн страхується на таку саму суму 5 страховими компаніями. Страховий тариф становить 1 % страхової суми. Страховики розподілили між собою страхову відповідальність таким чином: перший – 20%, другий – 10%, третій – 30%, четвертий – 25% і п'ятий - 15%. У результаті страхового випадку об'єкту заподіяно збиток на суму 5 млн. грн.

Визначить:

- 1) розмір страхових платежів для кожного із страховиків;
- 2) суму страхового відшкодування, що буде виплачуватися кожним страховиком.

Задача 2.

Як буде розподілено між цедентом і цесіонарієм, в разі настання страхових подій, відповідальність за збитки, якщо укладено квотні договори перестраховування, а також мають місце такі умови:

- А) - цедентом було укладено договір з квотою 75%;
- ліміт відповідальності цесіонарія згідно з цим договором 200 тис.грн.;
- ризик 100 тис.грн.; - збитки становили 100%.
- Б) - цедентом було укладено договір з квотою 85%;
- ліміт відповідальності цесіонарія згідно з цим договором 300 тис.грн.;
- ризик 400 тис.грн.; - збитки становили 50%.
- В) - цедентом було укладено договір з квотою 75%;
- ліміт відповідальності цесіонарія згідно з цим договором 350 тис.грн.;
- ризик 525 тис.грн.;
- збитки становили 90%.

Задача 3.

Визначити місткість ексцедентного договору перестраховування, якщо:

- А) власне утримання страхової компанії 300 тис.грн., сума ексцедента 600 тис.грн;
- Б) власне утримання страхової компанії 4750 тис.грн., сума ексцедента 9500 тис.грн;
- В) власне утримання страхової компанії 2430 тис.грн., сума ексцедента 7290 тис.грн.

Задача 4.

Укладено два договори ексцедента суми, за першим передбачено 10 ліній, за другим 4 лінії. Власне утримання цедента становить 30 тис.грн. Страховик взяв на себе чотири групи ризиків зі страховими сумами: 25

тис.грн.; 300 тис.грн.; 450 тис.грн.; 500 тис.грн.

Яким чином відбуватиметься розподіл відповідальності між цедентом і цесіонарієм? Результати оформити в таблиці.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Запишіть і вивчіть такі поняття: франшиза, умовна франшиза, безумовна франшиза, сукупна франшиза.

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

Підготовка доповіді за відповідною темою зі створенням презентаційних матеріалів. Формування інформації щодо тем дисципліни з різних джерел.

- *для тих здобувачів вищої освіти, які відпрацьовують пропущені без причини лекційні і практичні заняття;*
- *для здобувачів вищої освіти, які мають на меті отримати більшу кількість балів у результаті кращого засвоєння дисципліни завдяки виконанню індивідуальних завдань.*

Розрахуйте виплату страхового відшкодування залежно від франшизи.

- *умовна франшиза (Страхова сума 10000 грн, умовна франшиза 800, збиток 1200, виплата - ?).*

- *безумовна франшиза (Страхова сума 3000 грн., безумовна франшиза 500, збиток 600, виплата - ?).*

Заходи неформальної освіти (тренінги, семінари, вебінари, курси тощо) – зарахування відповідної теми з дисципліни та її оцінка в балах.

Продовження практичного заняття №11

Тема 14: «Перестрахування і співстрахування»

Питання для обговорення:

1. *Необхідність та значення перестрахування.*
2. *Сутність перестрахування та його розвиток в Україні.*
3. *Методи перестрахування.*
4. *Форми проведення перестраховальних операцій.*
5. *Сутність та значення співстрахування.*

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДО ТЕМИ 14.

1. *Визначити принципи перестрахування та розкрити їх суть.*
2. *Розробити класифікацію перестраховальних операцій.*
3. *Навести характерні риси факультативного методу перестрахування, вказати переваги і недоліки.*
4. *Навести характерні риси облігаторного методу перестрахування, вказати переваги і недоліки.*

5. Визначити переваги і недоліки квотного і ексцедентного договорів перестраховання.
6. Навести характерні риси непропорційного перестраховання.
7. Визначити, в яких видах страхування доцільно використовувати договори пропорційного, а в яких непропорційного перестраховання.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

1. Тенденції розвитку вітчизняного ринку перестраховання.
2. Державне регулювання перестраховальної діяльності.
3. Функції перестрахових брокерів.
4. Фактори, що впливають на визначення ліміту власного утримання цедента.
5. Порівняльна характеристика принципів діяльності страхового і перестраховального пулу.
6. Шляхи збільшення місткості страхового ринку України та вплив перестраховання на цей процес.

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

Підготовка доповіді за відповідною темою зі створенням презентаційних матеріалів. Формування інформації щодо тем дисципліни з різних джерел.

- *для тих здобувачів вищої освіти, які відпрацьовують пропущені без причини лекційні і практичні заняття;*
- *для здобувачів вищої освіти, які мають на меті отримати більшу кількість балів у результаті кращого засвоєння дисципліни завдяки виконанню індивідуальних завдань.*

1. Витоки та світова історія розвитку перестраховання.
2. Проблеми перестраховання ризиків вітчизняними страховиками у нерезидентів.
3. Співстраховання та його значення у розвитку страхування.
4. Власне утримання у перестрахованні: обґрунтування визначення його розміру.
5. Проблеми і перспективи створення страхових та пере страхових пулів в Україні.

Заходи неформальної освіти (тренінги, семінари, вебінари, курси тощо) – зарахування відповідної теми з дисципліни та її оцінка в балах.

Практичне заняття №12

Тема 15: «Доходи, витрати і прибуток страховика»

Питання для обговорення:

1. *Особливості фінансово-господарської діяльності страховика.*

2. *Склад та економічний зміст доходів страховика.*
3. *Склад та економічний зміст витрат страховика.*
4. *Фінансові результати страховика та особливості їх формування.*

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДО ТЕМИ 15.

1. Перерахувати особливості фінансово-господарської діяльності страховика порівняно з іншими суб'єктами підприємницької діяльності.
2. Розробити класифікацію доходів від страхової діяльності та від інших операцій страховика.
3. Розробити класифікацію витрат на проведення страхування та інших операцій страховика.
4. Навести алгоритм визначення прибутку страховика.
5. Навести перелік податків, зборів та інших обов'язкових платежів, що сплачують страхові компанії.
6. Порівняти існуючу систему оподаткування страховиків у різних країнах.

Задача 1.

За даними фінансової звітності страхової компанії сума надходжень страхових платежів за звітній період склала 1950 тис. грн., а сума незароблених страхових платежів на початок і кінець звітного періоду відповідно - 400 і 450 тис. грн.

Визначити суму зароблених страхових премій (платежів).

Задача 2.

Страховою організацією за рік отримано внесків за договорами страхування життя на суму 830 тис. грн., за іншими видами страхування - 450 тис. грн. Прийняті в перестраховання ризики, за якими сума внесків, які належать до отримання - 130 тис. грн. Передано в перестраховання ризики на суму 350 тис, грн. Комісійна винагорода сплачена перестраховику в сумі 50 тис. грн., а отримана за прийняті на перестраховання ризики від інших страховиків - 85 тис. грн. Страхові виплати становили 500 тис. грн., у тому числі частка перестраховика - 240 тис. грн. Отриманий дохід від інвестицій - 300 тис. грн. Відхилення (+,-) власних страхових резервів становило:

- резерв незароблених премій - 42 тис. грн.;
- резерв заявлених, але неврегульованих збитків - 27 тис. грн.;
- резерв незаявлених збитків, які з'явилися, - 12 тис. грн.;
- резерв превентивних заходів - 20 тис. грн.;
- резерви із страхування життя - 85 тис. грн.
- витрати на ведення страхової справи - 115 тис. грн.

Визначити фінансовий результат діяльності страхової організації за рік.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

1. Особливості здійснення фінансово-господарської діяльності страховика.
2. Економічний зміст доходів та витрат страхової компанії.
3. Класифікація доходів страхової компанії.
4. Складові та джерела доходів страховика.
5. Класифікація витрат страхової компанії.
6. Складові витрат страховика.

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

Підготовка доповіді за відповідною темою зі створенням презентаційних матеріалів. Формування інформації щодо тем дисципліни з різних джерел.

- *для тих здобувачів вищої освіти, які відпрацьовують пропущені без причини лекційні і практичні заняття;*
- *для здобувачів вищої освіти, які мають на меті отримати більшу кількість балів у результаті кращого засвоєння дисципліни завдяки виконанню індивідуальних завдань.*

1. Організація фінансів страховика та її особливості.
2. Доходи від фінансової та інвестиційної діяльності страховика та джерела їх формування.
3. Собівартість страхових послуг та особливості її визначення.

Заходи неформальної освіти (тренінги, семінари, вебінари, курси тощо) – зарахування відповідної теми з дисципліни та її оцінка в балах.

Продовження практичного заняття №12

Тема 16: «Методологія актуарних розрахунків страхових тарифів»

Питання для обговорення:

1. *Страховий тариф, його структура, призначення страхових тарифів.*
2. *Особливості фінансово-економічної діяльності страховика.*
3. *Оподаткування страхової діяльності.*
4. *Фінансова надійність страховика.*

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДО ТЕМИ 16.

Задача 1.

Визначте прибуток (збиток) від страхової діяльності страхової компанії, маючи такі дані (млн. грн.):

- зароблені страхові премії за договорами страхування і перестраховування у звітному періоді – 80;
- виплати страхових сум та страхових відшкодувань – 35;
- відрахування в технічні резерви, інші, ніж резерв незароблених премій – 15;

- частки страхових виплат, сплачені перестраховиками – 20;
- повернуті суми із централізованих страхових резервів – 12; - витрати на ведення справи – 10.

Задача 2.

Визначте доходи, витрати, прибуток страховика від страхової діяльності та величину податку на прибуток за квартал на основі таких даних(тис. грн.):

- страхові премії, отримані за договорами страхування та перестраховування – 190;
- сплачені страхові відшкодування – 90;
- страхові премії, сплачені перестраховикам – 30;
- комісійна винагорода за перестраховування – 4;
- повернуті суми із централізованих резервних фондів – 60;
- відрахування до технічних резервів – 52;
- витрати на ведення страхової справи – 24.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Визначення фінансового результату страхової діяльності.
2. Складові прибутку страховика.
3. Валовий (балансовий) прибуток страховика.
4. Чистий прибуток страхової компанії.

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

Підготовка доповіді за відповідною темою зі створенням презентаційних матеріалів. Формування інформації щодо тем дисципліни з різних джерел.

- *для тих здобувачів вищої освіти, які відпрацьовують пропущені без причини лекційні і практичні заняття;*
- *для здобувачів вищої освіти, які мають на меті отримати більшу кількість балів у результаті кращого засвоєння дисципліни завдяки виконанню індивідуальних завдань.*

1. Методичні підходи до визначення зароблених страхових премій.
2. Принципи формування та розподілу прибутку страхових компаній.
3. Порівняльна характеристика доходів та витрат страхових компаній та інших фінансових установ.

Заходи неформальної освіти (тренінги, семінари, вебінари, курси тощо) – зарахування відповідної теми з дисципліни та її оцінка в балах.

Змістовий модуль 4

МЕНЕДЖМЕНТ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ТУРИЗМУ

Практичне заняття №13

Тема 17: «Страховання як елемент ризик-менеджменту в туристичній діяльності»

Питання для обговорення:

1. Система управління ризиками.
2. Ідентифікація ризиків.
3. Аналіз і оцінка ризиків.
4. Поняття «ризик-менеджменту».
5. Контроль за ризиком та його фінансування.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

1. Сформулюйте основні проблеми сучасного страхування.
2. Які з цих проблем, на вашу думку, належать до сфери інтересів туристичного підприємства?
3. Які злочини характерні для сфери страхування? Які види страхування особливо піддані їм?
4. Назвіть види шахрайства, специфічні для страхування туристичних ризиків (окремо для туристичних підприємств і туристів).
5. Яких заходів вживають страховики на міжнародному рівні для боротьби зі страховим шахрайством?
6. У чому конкретно полягають переваги страхування для туристичного підприємства?

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

Підготовка доповіді за відповідною темою зі створенням презентаційних матеріалів. Формування інформації щодо тем дисципліни з різних джерел.

- для тих здобувачів вищої освіти, які відпрацьовують пропущені без причини лекційні і практичні заняття;
- для здобувачів вищої освіти, які мають на меті отримати більшу кількість балів у результаті кращого засвоєння дисципліни завдяки виконанню індивідуальних завдань.

1. Страхування яких ризиків оформили б ви в першу чергу, працюючи менеджером туристичної фірми?
2. Які туристичні ризики не покриваються страхуванням?

Заходи неформальної освіти (тренінги, семінари, вебінари, курси тощо) – зарахування відповідної теми з дисципліни та її оцінка в балах.

Продовження практичного заняття №13

Тема 18: «Проблеми сучасного страхування в туристичній сфері»

Питання для обговорення:

1. Основні недоліки страхування в туризмі.
2. Злочини в страхуванні туристів і туристичних компаній.

- Поняття страхового шахрайства в туризмі
  - Шахрайство страхувальників
  - Злочини в інтересах страховиків
  - Боротьба з шахрайством
3. Відповідальність страхувальника і туризмі.
  4. Заходи попередження і боротьби з шахрайством.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДО ТЕМИ 18.

1. Особливості страхування туристів і туристстичних пілприємств.
2. Схеми страхування туристів.
3. Умови колективного та індивідуального страхування туристів від нещасних випадків, хвороб, смерті, при наданні адміністративної та юридичної допомоги.
4. Взаємодія вітчизняних страхових компаній з сервісними зарубіжними страховими компаніями assistance.
5. Форми необхідних документів при укладенні договору страхування, виробництва страхових виплат (страхового забезпечення і страхового відшкодування).
6. Страхові випадки, що підлягають і не підлягають страховому відшкодуванню при їх настанні.
7. Ризики, що виключаються з страхування туристів. Документи, необхідні для виплати страхових сум при нещасних випадках або хвороби. Розгляд спірних питань.
8. Страхування відповідальності туристичних організацій за невиконання контрактних або договірних умов.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Яких заходів вживають українські страховики для боротьби зі страховим шахрайством?
2. Сформулюйте основні недоліки страхування. Які з них, на вашу думку, належать до головних?
3. Як ви вважаєте, ці недоліки достатні для того, щоб уважно і грамотно ставитися до вибору страхової компанії?
4. У чому полягають переваги страхування перед всіма іншими способами керування ризиками?
5. Чи перекривають, на вашу думку, переваги страхування його недоліки?

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

Підготовка доповіді за відповідною темою зі створенням презентаційних матеріалів. Формування інформації щодо тем дисципліни з різних джерел.

- для тих здобувачів вищої освіти, які відпрацьовують пропущені без причини лекційні і практичні заняття;

- *для здобувачів вищої освіти, які мають на меті отримати більшу кількість балів у результаті кращого засвоєння дисципліни завдяки виконанню індивідуальних завдань.*
1. Характеристика ризиків у туристичній діяльності.
  2. Проаналізуйте ризики туристів.
  3. Сформулюйте основні етапи управління ризиком.
  4. Що таке ризик-менеджмент?
  5. До яких методів ризику належить страхування?

Заходи неформальної освіти (тренінги, семінари, вебінари, курси тощо) – зарахування відповідної теми з дисципліни та її оцінка в балах.

Практичне заняття №14

Тема 19: «Ціноутворення в туристичному страхуванні»

Питання для обговорення:

1. *Страховий маркетинг.*
2. *Рентабельність страхових операцій.*
3. *Структура страхових тарифів.*
4. *Фактори впливу на ціну страхування.*
5. *Ціна ризикових видів страхування.*
6. *Сутність методу розрахунку ціни страхування, заснованого на трендовому аналізі тарифних ставок страхової компанії.*

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДО ТЕМИ 19.

1. Порівняйте фінансову стійкість страхової компанії і фінансову стійкість страхових операцій. Чим вони відрізняються?
2. Що таке рентабельність страхових операцій?
3. Чи може фірма бути рентабельною, але не фінансово стійкою, і навпаки? Поясніть прикладами.
4. Як визначається ціна для ризикових видів страхування?

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

1. Чим визначається ціна в страхуванні?
2. Яка головна вимога до ціни в страхуванні?
3. Що таке фінансова стійкість страхових операцій?
4. Які фактори впливають на ціну страхування?
5. Як поділяються види страхування з точки зору розрахунку ціни страхування?
6. Як визначається ціна при довгостроковому страхуванні життя?

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

Підготовка доповіді за відповідною темою зі створенням презентаційних

матеріалів. Формування інформації щодо тем дисципліни з різних джерел.

- для тих здобувачів вищої освіти, які відпрацьовують пропущені без причини лекційні і практичні заняття;
- для здобувачів вищої освіти, які мають на меті отримати більшу кількість балів у результаті кращого засвоєння дисципліни завдяки виконанню індивідуальних завдань.

1. У чому суть метода розрахунку ціни страхування, заснованого на трендовому аналізі тарифних ставок страхової компанії за досить тривалий період страхування, принаймні декількох років?
2. Що означає в цьому випадку побудована лінія регресії? За якої умови можна застосовувати цей метод?

Заходи неформальної освіти (тренінги, семінари, вебінари, курси тощо) – зарахування відповідної теми з дисципліни та її оцінка в балах.

Продовження практичного заняття №14

Тема 20: «Організація страхування в зовнішньоекономічній діяльності»

Питання для обговорення:

1. Аналіз страхового ринку України.
2. Особливості функціонування страхових компаній в Україні.
3. Порівняльна характеристика страхового законодавства в Україні з іншими країнами світу.
4. Причини та чинники, що стримують розвиток особистого страхування в туристичному бізнесі в Україні.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДО ТЕМИ 20.

1. Страхування в системі «Асістанс»
2. Поняття про систему «Асістанс»
3. Умови страхування за системою «Асістанс»
4. Обмеження системи «Асістанс»
5. Види «Асістансу»
6. Практика страхування за системою «Асістанс» в Україні
7. Страхування в рамках зовнішньоекономічних зв'язків у туризмі. Система «Зелена карта»

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Історія виникнення «Зеленої карти».
2. Порядок вступу в систему «Зелена карта».
3. Суть страхування системи КАСКО.
4. В чому полягає відмінність системи КАСКО від системи «Зелена карта».

5. Правила поведження українських водіїв, що потрапили в ДТП за кордоном.

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

Підготовка доповіді за відповідною темою зі створенням презентаційних матеріалів. Формування інформації щодо тем дисципліни з різних джерел.

- *для тих здобувачів вищої освіти, які відпрацьовують пропущені без причини лекційні і практичні заняття;*
- *для здобувачів вищої освіти, які мають на меті отримати більшу кількість балів у результаті кращого засвоєння дисципліни завдяки виконанню індивідуальних завдань.*

1. В чому полягає система «Асистанс»?
2. Які компанії здійснюють страхування за системою «Асистанс»?
3. Основні умови за системою «Асистанс».
4. Чи існують загальні страхові правила за системою «Асистанс»?

Заходи неформальної освіти (тренінги, семінари, вебінари, курси тощо) – зарахування відповідної теми з дисципліни та її оцінка в балах.

ТЕМИ, ФОРМА КОНТРОЛЮ ТА ПЕРЕВІРКИ ЗАВДАНЬ, ЯКІ ВИНЕСЕНІ НА САМОСТІЙНЕ ОBOB'ЯЗКОВЕ ОПРАЦЮВАННЯ

Окремі питання тем, які виносяться для самостійного опрацювання, здобувачі початкового рівня (короткий цикл) вищої освіти вивчають у вільний від занять час. Самостійна робота здобувача вищої освіти є однією з форм організації освітнього процесу, основною формою оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять за розкладом.

Самостійна робота здобувача вищої освіти в обсязі 64 годин складається з вивчення матеріалу за допомогою конспектів лекцій, підручників, допоміжної літератури, тестування в MOODLE, а також підготовки до практичних занять і екзамену.

Перелік питань для самостійного опрацювання

1. Сутність, роль та необхідність страхового захисту в туризмі.
2. Поняття ризику в системі страхування в туризмі.
3. Сутність і значення страхування майна фізичних осіб в туризмі.
4. Форми страхового захисту в туризмі.
5. Критерії визначення страхового ризику в туризмі.
6. Принципи страхового захисту майна громадян в туризмі.
7. Основні характеристики страхових ризиків.
8. Об'єкти страхування в туристичній індустрії.
9. Страхування транспортних засобів громадян.
10. Види ризиків за суб'єктами, які підпадають під вплив ризиків.
11. Відповідальність як об'єкт страхових відносин.
12. Місце страхування в системі економічних категорій.
13. Види ризиків за джерелами небезпеки і їх походженням.
14. Необхідність, економічна суть і особливості страхування відповідальності.
15. Суть і значення об'єкта страхування.
16. Функції страхування та їх практичне застосування.
17. Види та оцінка ризиків за обсягом відповідальності страховика.
18. Суть і значення страхування цивільної відповідальності.
19. Основні принципи і умови страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів.
20. Підходи до ідентифікації ризиків.
21. Міжнародна система страхування «Зелена картка».
22. Суть і значення принципів страхування.
23. Підходи до аналізу і оцінки ризиків.
24. Майнове страхування, його необхідність і значення.
25. Класифікаційні відмінності об'єктів страхування.
26. Сутність і розуміння основних видів і форм особистого страхування в туристичній індустрії.
27. Особливості страхування туристів і туристичних організацій.

28. Страхування карго і каско в системі туристичних послуг .
29. Схеми страхування туристів.
30. Страхування життя і його основні види.
31. Класифікація страхування за формами його проведення.
32. Порядок укладання договорів страхування, страхових виплат і вирішення можливих розбіжностей.
33. Характеристика ризиків у туристичній діяльності.
34. Суть і значення обов'язкового страхування.
35. Страхові події і випадки
36. Особливості прояву ризиків туристичного підприємства.
37. Суть і значення добровільного страхування.
38. Умови колективного та індивідуального страхування туристів від нещасних випадків, хвороб, смерті.
39. Місце страхування серед методів керування ризиками в туристичній діяльності.
40. Основні види страхування туристів в Україні.
41. Взаємодія вітчизняних страхових компаній з сервісними зарубіжними страховими компаніями.
42. Структурні блоки програм страхування.
43. Системи страхування та страхового забезпечення.
44. Значення та мета державного регулювання страхової діяльності.
45. Документи, необхідні для виплати страхових сум при нещасних випадках або хвороби.
46. Принципи страхового відшкодування та визначення розміру збитку.
47. Правове регулювання страхової діяльності в Україні.
48. Страхування відповідальності туристичних організацій за невиконання контрактних або договірних умов.
49. Суть і значення страхування майна юридичних осіб.
50. Державний нагляд за страховою діяльністю.
51. Страхові випадки, що підлягають і не підлягають страховому відшкодуванню при їх настанні.
52. Обов'язкові види страхування від нещасних випадків.
53. Суть і значення ліцензування страхової діяльності.
54. Основні принципи і умови страхування.
55. Основні фактори ризику в туристичній діяльності.
56. Контроль за діяльністю страховиків.
57. Страхування від нещасних випадків в туристичній індустрії.
58. Порядок укладання договорів страхування майна.
59. Завдання та функції органів державного нагляду за страховою діяльністю в Україні.
60. Особливості страхування від нещасних випадків на транспорті.
61. Сутність і класифікація ризику туристів.
62. Особливості реєстрації та ліцензування страховиків.
63. Стан і розвиток особистого страхування в Україні.

64. Теоретичні обумовленості програм. Страхування.
 65. Перспективи розвитку страхування підприємницьких ризиків.
 66. Розробка програми страхування ризиків для туристичного підприємства.
 67. Розгляд спірних питань у страхуванні.
 68. Основні умови страхового договору.

Форма перевірки та оцінювання завдань самостійної роботи

№	Модулі, змістові модулі	Кількість годин	Кількість заходів	Оцінка в балах		Сума балів	
				min	max	min	max
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1.							
Обов'язкова робота:							
1.	- опрацювання окремих питань тем;	6	4	1,5	2	6	8
2.	- тестування в <i>moodle</i> ;	2	4	0,3	1	1,2	4
Разом по 1 змістовому модулю		8	x	1,8	3	7,2	12
Змістовий модуль 2.							
Обов'язкова/необов'язкова робота:							
1.	- опрацювання окремих питань тем/тези, стаття, наук. робота, сертифікат онлайн курсу;	6	4	1,5	2	6	8
2.	- тестування в <i>moodle</i> ;	2	4	0,3	1	1,2	4
Разом по 2 змістовому модулю		8	x	1,8	3	7,2	12
Змістовий модуль 3.							
Обов'язкова робота:							
1.	- опрацювання окремих питань тем;	10	8	0,5	0,5	4	4
2.	- тестування в <i>moodle</i> ;	2	8	0,3	1	2,4	8
Разом по 3 змістовому модулю		12	x	0,8	1,5	6,4	12
Змістовий модуль 4.							
Обов'язкова робота:							
1.	- опрацювання окремих питань тем;	4	4	0,4	0,4	1,6	1,6
2.	- тестування в <i>moodle</i> ;	2	4	0,3	1	1,2	4
Разом по 4 змістовому модулю		6	x	0,7	1,4	2,8	5,6
Всього самостійної роботи		34	x	x	x	23,6	41,6

**ПИТАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО
КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ початкового рівня (короткий цикл)
ВИЩОЇ ОСВІТИ**

**ПИТАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ
СТРАХУВАННЯ В ТУРИЗМІ**

1. Сутність страхування як економічної категорії. Характерні ознаки страхування
2. Принципи страхування. Місце і роль страхування в системі грошових відносин в умовах ринкової економіки
3. Страхові відносини в системі цивільного права. Основні принципи здійснення страхування
4. Державне регулювання здійснення страхових операцій у сфері туризму. Основні критерії класифікації у страхуванні
5. Класифікація страхування за економічними ознаками. Класифікація страхування за формами здійснення. Класифікація страхування за юридичними ознаками.
6. Ризик як економічна категорія. Класифікація ризиків
7. Управління ризиками. Поняття страхового тарифу і його структури.

**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ВИДИ СТРАХУВАННЯ В
ТУРИЗМІ**

1. Організаційні форми страхової індустрії. Порядок створення і реорганізації страхових компаній
2. Зовнішнє і внутрішнє середовище страхової компанії. Принципи розміщення страхових резервів
3. Особисте страхування як форма страхового захисту. Поняття й особливості страхування життя
4. Медичне страхування. Умови виплати сум страхового відшкодування в особистому страхуванні
5. Особисте страхування туристів. Сутність і особливості майнового страхування.
6. Класифікація майнового страхування. Страхування майна підприємств
7. Страхування особистого майна туристів. Поняття і характеристика страхування відповідальності.
8. Страхування професійної відповідальності. Страхування відповідальності роботодавців
9. Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземного автомобільного транспорту. Страхування відповідальності власників повітряних суден. Страхування відповідальності судновласників.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3 ДОГОВІРНІ ВІДНОСИНИ У СТРАХУВАННІ В ТУРИЗМІ

1. Сутність, функції та види страхових відносин. Суб'єкти та об'єкти страхових відносин.
2. Взаємовідносини з фінансовим ринком. Поняття страхових платежів.
3. Основні положення договору страхування. Права сторін за договором страхування
4. Процедура підготовки та укладання договору. Запобіжні заходи під час укладання договору страхування
5. Страхові зобов'язання. Загальний перелік обов'язків страховика і страхувальника.
6. Страховий випадок. Порядок вирішення суперечки за договорами страхування.
7. Дострокове припинення дії страхового договору. Державне регулювання припинення страхових відносин.
8. Підстави для здійснення страхових виплат. Поняття і сутність страхового акту.
9. Умови відмови страховиком у виплаті страхових виплат. Умови виплати сум страхового відшкодування в особистому страхуванні.
10. Сутність і цілі перестраховування. Функції, принципи та роль перестраховування
11. Форми і методи операцій перестраховування. Співстрахування та механізм його дії
12. Склад та економічний зміст доходів та витрат страховика. Особливості фінансово-економічної діяльності страховика
13. Оподаткування страхової діяльності. Фінансова надійність страховика
14. Страховий тариф, його структура, призначення складових тарифів. Специфіка обчислення страхових тарифів при страхуванні туристичної діяльності.
15. Особливості розрахунків страхових тарифів при особистому і майновому страхуванні туристів

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4 МЕНЕДЖМЕНТ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ТУРИЗМУ

1. Система управління ризиками. Ідентифікація ризиків
2. Аналіз і оцінка ризиків. Поняття "ризик-менеджменту»
3. Контроль за ризиком та його фінансування. Основні недоліки страхування в туризмі.
4. Злочини в страхуванні туристів і туристичних компаній. Відповідальність страхувальника і туризмі. Заходи попередження і боротьби з шахрайством.
5. Страховий маркетинг. Рентабельність страхових операцій.
6. Структура страхових тарифів. Фактори впливу на ціну страхування.

7. Ціна ризикових видів страхування. Сутність методу розрахунку ціни страхування, заснованого на трендовому аналізі тарифних ставок страхової компанії.
8. Аналіз страхового ринку України. Особливості функціонування страхових компаній в Україні.
9. Порівняльна характеристика страхового законодавства в Україні з іншими країнами світу. Причини та чинники, що стримують розвиток особистого страхування в туристичному бізнесі в Україні.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ
(ДО ЗАЛІКУ)

1. Аналіз і оцінка ризиків. Поняття «ризик-менеджменту»
2. Аналіз страхового ринку України. Особливості функціонування страхових компаній в Україні.
3. Взаємовідносини з фінансовим ринком. Поняття страхових платежів.
4. Державне регулювання здійснення страхових операцій у сфері туризму. Основні критерії класифікації у страхуванні
5. Дострокове припинення дії страхового договору. Державне регулювання припинення страхових відносин.
6. Злочини в страхуванні туристів і туристичних компаній. Відповідальність страховувальника і туризмі. Заходи попередження і боротьби з шахрайством.
7. Зовнішнє і внутрішнє середовище страхової компанії. Принципи розміщення страхових резервів
8. Класифікація майнового страхування. Страхування майна підприємств
9. Класифікація страхування за економічними ознаками. Класифікація страхування за формами здійснення. Класифікація страхування за юридичними ознаками.
10. Контроль за ризиком та його фінансування. Основні недоліки страхування в туризмі.
11. Медичне страхування. Умови виплати сум страхового відшкодування в особистому страхуванні
12. Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземного автомобільного транспорту. Страхування відповідальності власників повітряних суден. Страхування відповідальності судновласників.
13. Оподаткування страхової діяльності. Фінансова надійність страховика
14. Організаційні форми страхової індустрії. Порядок створення і реорганізації страхових компаній
15. Основні положення договору страхування. Права сторін за договором страхування
16. Особисте страхування туристів. Сутність і особливості майнового страхування.

17. Особисте страхування як форма страхового захисту. Поняття й особливості страхування життя
18. Особливості розрахунків страхових тарифів при особистому і майновому страхуванні туристів
19. Підстави для здійснення страхових виплат. Поняття і сутність страхового акту.
20. Порівняльна характеристика страхового законодавства в Україні з іншими країнами світу. Причини та чинники, що стримують розвиток особистого страхування в туристичному бізнесі в Україні.
21. Принципи страхування. Місце і роль страхування в системі грошових відносин в умовах ринкової економіки
22. Процедура підготовки та укладання договору. Запобіжні заходи під час укладання договору страхування
23. Ризик як економічна категорія. Класифікація ризиків
24. Система управління ризиками. Ідентифікація ризиків
25. Склад та економічний зміст доходів та витрат страховика. Особливості фінансово-економічної діяльності страховика
26. Страховий випадок. Порядок вирішення суперечки за договорами страхування.
27. Страховий маркетинг. Рентабельність страхових операцій.
28. Страховий тариф, його структура, призначення складових тарифів. Специфіка обчислення страхових тарифів при страхуванні туристичної діяльності.
29. Страхові відносини в системі цивільного права. Основні принципи здійснення страхування
30. Страхові зобов'язання. Загальний перелік обов'язків страховика і страхувальника.
31. Страхування особистого майна туристів. Поняття і характеристика страхування відповідальності.
32. Страхування професійної відповідальності. Страхування відповідальності роботодавців.
33. Структура страхових тарифів. Фактори впливу на ціну страхування.
34. Сутність і цілі перестраховання. Функції, принципи та роль перестраховання
35. Сутність страхування як економічної категорії. Характерні ознаки страхування
36. Сутність, функції та види страхових відносин. Суб'єкти та об'єкти страхових відносин.
37. Умови відмови страховиком у виплаті страхових виплат. Умови виплати сум страхового відшкодування в особистому страхуванні.
38. Управління ризиками. Поняття страхового тарифу і його структури.
39. Форми і методи операцій перестраховання. Співстрахування та механізм його дії

40. Ціна ризикових видів страхування. Сутність методу розрахунку ціни страхування, заснованого на трендовому аналізі тарифних ставок страхової компанії.

ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ, КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ТА РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА ЗНАТЬ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОГО РІВНЯ (КОРОТКИЙ ЦИКЛ) ВИЩОЇ ОСВІТИ З ДИСЦИПЛІНИ

Структурно-логічна схема дисципліни за змістовими модулями передбачає:

1 Лекції. Темати лекцій передують практичним заняттям.

2 Практичні заняття. Коротке викладення теми та мети заняття, вивчення основних методів та показників, їх обговорення та самостійне опрацювання.

3 Опитування здобувачів початкового рівня (короткий цикл) вищої освіти на практичних заняттях з попередньої теми, виконання контрольних робіт, тестування по закінченню змістового модуля.

4 Відпрацювання пропущених занять, здача тем, проведення консультацій згідно плану самостійної роботи. Пропущені лекції мають бути відпрацьовані в формі реферату, практичні заняття – шляхом виконання індивідуального завдання або співбесіди.

5 По завершенні курсу передбачено складання заліку.

За всі види робіт впродовж семестру (виконання практичних вправ, тестування, опитування, контрольні роботи, обов'язкова самостійна та індивідуальна робота, результати неформальної освіти тощо) здобувач початкового рівня (короткий цикл) вищої освіти може отримати від 60 до 100 балів.

Оцінювання знань здобувача під час практичних занять відбувається за такими критеріями: своєчасність та правильність виконання завдань робочого зошиту з дисципліни; повнота і правильність відповіді під час усного опитування, виконання контрольної та самостійної роботи. Під час оцінювання індивідуальної роботи здобувача враховується її вид, актуальність, правильність виконання. Під час оцінювання робіт, які винесено на обов'язкове самостійне виконання, враховується своєчасність та правильність виконання завдань робочого зошиту для самостійної роботи з дисципліни та розуміння змісту завдання і його вирішення. Під час оцінювання результатів неформальної освіти здобувача враховується відповідність напряму та змісту тематики дисципліни, актуальність, документальне підтвердження участі у заході.

Зміст лекційного матеріалу, словник основних термінів, робочі зошити для практичних занять та самостійної роботи здобувачів, індивідуальні завдання, графічний диктант, критерії та форми оцінювання, напрями наукової роботи розміщено на сторінці дисципліни у Moodle <https://moodle.mnau.edu.ua>. Графіки консультацій, проведення індивідуальних занять розміщено на сторінці кафедри. Основними deadline залежно від виду роботи є: наступне практичне заняття, підсумковий контрольний захід зі змістового модуля, атестація, день складання заліку.

За будь-якої форми освіти перелік, зміст та оцінка роботи і знань здобувача є ідентичною.

Схема поточного і підсумкового контролю знань

№ змістового модулю	Кількість годин		Форма контролю	Кількість заходів	Оцінка		Сума	
	ЛК	ПЗ			min	max	min	max
1	8	8	Аудиторна робота: – виконання практичних завдань;	4	1	1,5	4	6
			Самостійна робота: – опрацювання окремих питань тем;	4	2	3	8	12
			– тестування в moodle;	4	0,5	1	2	4
			Разом:				14	22
2	8	8	Аудиторна робота: – виконання практичних завдань;	4	1	1,5	4	6
			Самостійна робота: – опрацювання окремих питань тем/тези, стаття, наук.робота, сертифікат онлайн-курсу;	4	2	3	8	12
			– тестування в moodle;	4	0,5	1	2	4
			Разом:				14	22
3	8	8	Аудиторна робота: – виконання практичних завдань;	8	0,5	1	4	8
			Самостійна робота: – опрацювання окремих питань тем;	8	0,5	0,5	4	4
			– тестування в moodle;	8	0,5	1	4	8
			Разом:				12	20
4	4	4	Аудиторна робота: – виконання практичних завдань;	4	2	3	8	12
			Самостійна робота: – опрацювання окремих питань тем;	4	2	3	8	12
			– тестування в moodle;	4	1	3	4	12
			Разом:				20	36
Всього по дисципліні							60	100

Розподіл балів, які отримують здобувачі початкового рівня (короткий цикл) вищої освіти, та шкала оцінювання – залік

Сума балів за всі види освітньої діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	зараховано
82-89	B	
75-81	C	
64-74	D	
60-63	E	
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЗАКОНОДАВЧО-НОРМАТИВНИХ АКТІВ

10.1 Базова література

1. Любчук О. К. Організація туризму. Основи туризмознавства : навч. посібник. Маріуполь : ГВУЗ "ПДТУ", 2018. 154 с.
2. Михайліченко Г. І. Туроперейтинг : підручник. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 304 с.
3. Шебаніна О. В., Рябенко Г. М. Страхування : дивовижний світ страхування : навч. посібник. Миколаїв : МНАУ, 2019. 225с.
4. Федорченко В. К., Мініч І. М. Організація туризму в Україні: регіональні аспекти. Київ: Ліра-К, 2021, 338 с.
5. Сіренко Н. М., Мельник О. І., Шишпанова Н. О. Страховий менеджмент : навч. посіб. Миколаїв : МНАУ, 2020. 180 с.

10.2 Допоміжна література

1. Шишпанова Н.О., Шкарлет Т.В. Страхові компанії у розбудові фінансового ринку України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. №20. С. 908-911.
2. Шишпанова Н.О., Шкарлет Т.В. Система показників оцінки фінансової надійності страхових компаній. *Modern economics*. 2017. № 5. С. 140-146.
3. Шишпанова Н.О., Сердечна Ю.С. Методичні основи управління страховим портфелем. *Modern economics*. 2017. № . С. 170-175.
4. Шишпанова Н.О., Совщак С.С., Мельник Ю.В. Зарубіжний досвід аграрного страхування та можливості його адаптації у вітчизняну страхову практику. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. №22. С. 872-877.
5. Шишпанова Н.О. Репутаційно-іміджевий підхід в управлінні фінансами страхових компаній. *Modern Economics*. 2019. № 17. С. 252-257.
6. Шишпанова Н.О. Напрями активізації інвестиційної діяльності страхових компаній України. *Агросвіт*. 2019. № 21. С. 59-65.
7. Шишпанова Н.О., Хоренженко В.В. Взаємозв'язок обсягів страхових платежів страхових компаній України з макроекономічними показниками. *Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. Серія : Економіка та управління*. 2020. №1(21). С. 202-209.
8. Shyshpanova N., Vodnar O. Development of the Insurance Market in Ukraine in the Context of Transformation Changes. *Modern Economics*. 2021. № 26(2021). pp. 185-189.
9. Шишпанова Н. О., Копайгора О. О. Проблемні тенденції та напрями регулювання страхового ринку України в умовах трансформаційних змін. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 10. С. 76–82.
10. Balytska M. V. Specifications of the sources of securing insurance company's financial stability. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2017. № 1, Vol.

3. Р. 4-10.

11. Мельник О. І., Кульбачна Л. А., Жулім М. С. Аналіз сучасного стану страхового ринку в Україні. *Modern Economics*. Миколаїв, 2018. № 7. С. 107–113. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/analysis-of-the-current-state-of-insurance-market-in-ukraine/>

12. Світлична О. С., Сташкевич Н. М. Управління фінансами страхових організацій : навч. посіб. Одеса : Атлант. 2015. 258 с.

13. Полторак А. С., Мельник О. І., Баришевська І. В. Фінансова безпека страхового ринку України. *Modern Economics*. 2021. № 28(2021). С. 110-117. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V28\(2021\)-16](https://doi.org/10.31521/modecon.V28(2021)-16).

14. Sirenko N., Baryshevskaya I., Poltorak A., Shyshpanova N. State and tendencies of intergovernmental regulation in Ukraine in conditions of fiscal decentralization. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2018. vol. 2, no. 25. pp.157-164.

10.3 Інформаційні ресурси

1. European insurance in Figures. URL: <https://www.insuranceeurope.eu/insurancedata> (дата звернення: 01.09.2021).

2. Global marine insurance report 2019. URL: <http://www.iumi.com/committees/facts-a-figurescommittee/statistics>. (дата звернення: 01.09.2021).

4. Європейська організація страхування та пенсійного забезпечення (ЕІОРА). URL: <https://eiopa.europa.eu> (дата звернення: 01.09.2021).

5. Фориншурер страхування. URL: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife/19/6/4> (дата звернення: 01.09.2021).

10.4 Законодавчо-нормативні акти

1. Про туризм : Закон України від 15.06.1995 № 324/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення 03.06.2021).

2. Про курорти : Закон України від 5 жовтня 2000 року № 2026-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2026-14#Text>. (дата звернення: 03.06.2021).

3. Галузеві стандарти. URL : <https://mkip.gov.ua>. (дата звернення: 03.06.2021)

4. Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року: розпорядження КМУ від 16 березня 2017 р. № 168-р URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/249826501> (дата звернення 03.06.2021).

5. Про основні засади туристичної діяльності : проект Закону України URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70072. (дата звернення 03.06.2021).

6. Хартія туризму. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_640#Text (дата звернення 03.06.2021)

7. Офіційний сайт Верховної ради України. URL:

www.zakon.rada.gov.ua/.

8. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення 03.06.2021).

9. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: <http://www.nfr.gov.ua>. (дата звернення 03.06.2021).

10. Про страхування : закон України від 4 жовтня 2001 р. №2745-III URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96> (дата звернення 03.06.2021).

Допоміжні ресурси

1. Мандруй Україною. URL: <https://discover.ua/trips>

2. Миколаївський обласний центр національно-патріотичного виховання, туризму та краєзнавства учнівської молоді. URL: <http://nikturcentr.mksat.net/> (дата звернення 03.06.2021).

3. Мережа туристичних агентств «Поїхали з нами» URL:<https://top20.ua/mk/turizm-podorozhi/turistichni-agentstva-ekskursiyi/poyihali-z-nami-turistichna-agentsiya-4.html> (дата звернення 03.06.2021).

4. Миколаївський обласний краєзнавчий музей. URL: <http://www.museum.mk.ua/> (дата звернення 03.06.2021).

Навчальне видання

СТРАХУВАННЯ В ТУРИЗМІ

Методичні рекомендації

для проведення практичних робіт для здобувачів початкового рівня
(короткий цикл) вищої освіти ступеня «молодший бакалавр»
спеціальності 242 «Туризм» денної форми навчання

Укладачі: **Полторак** Анастасія Сергіївна
Бобровська Надія Володимирівна
Шишпанова Наталя Олександрівна

Формат 60x84 1/16 Ум. друк. арк. 3,6.
Тираж 25 прим. Зам. б/н

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету.
54020 м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 490 від 20.02.2013 р.